

2016-2019

Utfordringsdokument

**Plan, byggesak og geodata,
14.01.2016**

Innholdsfortegnelse

1.	INNLEDNING	2
2.	SAMMENDRAG	2
3.	OVERORDNEDE FØRINGER	2
3.1	Nasjonale forventinger til kommunen	2
3.2	Regional planstrategi for Hedmark	3
3.3	Regional plan for opplevelsesnæringene i Hedmark	4
3.4	Strategisk næringsplan for Fjellregionen.....	4
3.5	Strategisk helseplan for Fjellregionen	4
3.6	Økonomiplan for Tynset kommune 2016-2019	5
3.7	Overordnet planarbeid	5
4.	TYNSETSAMFUNNET	6
4.1	Tettstedsregion	6
4.2	Befolkning.....	8
4.2	Levekår	15
4.5	Næringsliv.....	22
5.	TYNSET KOMMUNE SOM ORGANISASJON	26
5.1	Regionalt samarbeid.....	26
5.2	Forvaltningspraksis.....	26
6.	FRAMTIDSFOKUS OG MULIGHETER	29
6.1	Ulike sammenhenger.....	29
6.3	Regional plattform 2010.....	35
6.4	Politiske satsningsområder	37
6.5	Framtidas Fjellregion	37

1. INNLEDNING

Hensikten med utfordringsdokumentet er å oppdatere kunnskapsgrunnlaget som peker på framtidige utfordringer i Tynsetsamfunnet og i regionen. Hovedmålet med et slikt dokument er at det skal bli funksjonelt for det videre kontinuerlige arbeidet med kommuneplanlegging.

Førstegenerasjon utfordringsdokument ble utarbeidet i 2013. Dette bygget på det kunnskapsgrunnlaget som forelå gjennom:

- Regionalt framsyn, Østlandsforskning, notat nr. 3/2011.
- Regional plattform, Østlandsforskning, rapport nr. 9/2010.
- Handels- og senterutvikling. Delanalyse for Tynset, NIBR 2011.

I tillegg ble regionale planer og kommunens egne planer lagt til grunn. Nasjonale forventninger til regional- og kommunal planlegging ble også lagt til grunn.

Dette reviderte utfordringsdokumentet er oppdatert med nye nasjonale forventninger av juni 2015, nye regionale planer og kommunens egne nye planer og utredninger, slik som:

- Kommuneplan, samfunnsdel – vedtatt av kommunestyret i januar 2015.
- Delplan for Tynset tettsted – vedtatt av kommunestyret i oktober 2015.
- Vekst og utvikling av regionsenteret, Østlandsforskning, rapport 6/2015.
- Samferdsel og transport, Østlandsforskning, rapport 7/2015.

2. SAMMENDRAG

Med utgangspunkt i **Tynsetsamfunnet**, er det viktig med gode samarbeidsrelasjoner og interkommunalt samarbeid innenfor naturlige fagområder. Godt samarbeid framheves også av Regionrådets sin strategiplan og fylkeskommunale planer. Politikerens satsningsområder må følges opp for at kommunen skal nå sine overordnede mål i kommuneplanens samfunnsdel.

Tynset kommune som organisasjon har fokusområder som det er viktig å følge opp, slik at kommunen blir en arbeidsgiver med et helhetlig perspektiv. I en hver organisasjon bør arbeidsgiveransvaret jobbes med kontinuerlig, slik at arbeidsplassen oppleves som et godt sted å være. Dette vil også gagne kommunens inn- og utbyggere, som vil få glede av en forutsigbar og driftig kommune.

3. OVERORDNEDE FØRINGER

3.1 Nasjonale forventninger til kommunen

I tråd med plan- og bygningsloven har Miljøverndepartementet på vegne av regjeringen utarbeidet nasjonale forventninger til kommunal og regional planlegging. Disse ble vedtatt av Stortinget 12.06.15. Her vektlegges:

- Gode- og effektive planprosesser.
- Bærekraftig areal- og samfunnsutvikling.
- Attraktive og klimavennlige by- og tettstedsområder.

3.2 Regional planstrategi for Hedmark

Fylkestinget i Hedmark vedtok oppstart av ny regional planstrategi 21-22.09.15;

1. *Fylkestinget vedtar at det bygges videre på hovedelementene i gjeldende regional planstrategi 2012-2015. Disse er; Kompetanse og næringsutvikling, infrastruktur, attraktivitet og klima, energi og naturressurser. I tillegg vil Fylkestinget ha fokus på utviklingsområdene bioøkonomi og mangfold gjennom distrikts- og byregioner.*
2. *Grønn vekst skal være bærende i Regional planstrategi.*
3. *Utvikling skal skje gjennom bygging av samarbeids-, vekst - og endringskultur.*
4. *Forslag til høringsutkast for regional planstrategi 2016 – 2020 legges fram for fylkestinget i desember 2015. Forslag til Regional planstrategi 2016 – 2020 legges fram for fylkestinget senest september 2016.*

Hedmark fylkeskommune har i løpet av 2015 utarbeidet et utfordringsdokument for Hedmark som sier at utfordringene er i stor grad er knyttet til demografi og næringsutvikling. Kort oppsummert har utviklingen for Hedmark vært preget av negativ fødselsbalanse, varierende innenlands nettoflytting, positiv nettotoinnvandring, men denne har vært lavere enn landet som helhet. Totalt er fødselsunderskuddet det som bidrar mest negativt til befolkningsutviklingen i Hedmark.

Samtidig har fylket en geografi, struktur og næringsgrunnlag som betyr store og økende regionale forskjeller mellom områder med vekst og de som har nedgang. Det er store ulikheter mellom regionene, men også til dels innad i regionene, med hensyn på befolkningsutvikling, arbeidsplassutvikling, kompetanse og for flere av levekårsvariablene. Arbeidsplassutvikling i en region, arbeidsledighet, utdanningsnivået og økende sosiale forskjeller i befolkningen, er også viktig for å forklare mønster og ulikheter. Geografi og avstander gir også betydelige utfordringer knyttet til utvikling og drift av infrastruktur (IKT og samferdsel inkl. kollektivtransport). Dette innebærer at det må vurderes ulike utviklingsstrategier for de ulike bo- og arbeidsmarkedsregionene i fylket.

Kommunesammenslåing er utfordrende i distriktskommunene hvor dette vil bety færre kommunesentre og svekket grunnlag for handel, service og aktivitet. Det vil kunne øke behovet for aktivt stedsutviklingsarbeid for å ivareta lokal ressursforvaltning, identitet og velferd. Robuste tettsteder er fundamentet for fortsatt verdiskaping både i primærnærings og opplevelsesnærings.

Det er store utfordringer knyttet til fortsatt å ha en positiv befolkningsutvikling i fylket som helhet. Relatert til resten av landet er det fødselsunderskuddet som bidrar mest negativt til befolkningsutviklingen, mens arbeidsinnvandringen så langt har bidratt positivt. Av stor betydning for Hedmark er også den store nedgangen i antall 16-18 åringer i årene framover knyttet til utdanningstilbud og rekruttering til arbeidslivet. Og undersøkelser blant ungdom viser at fylkets attraktivitet for dem henger sammen med forhold som "trygghet", relevant arbeid og tilgjengelighet til steder med flere tilbud.

Samtidig vil stadig flere eldre og en av landets laveste fruktbarhetsrater kreve en betydelig tilflytting framover, for å kunne fortsette med en positiv befolkningsutvikling. Dette stiller økte krav til attraktivitet, åpenhet og inkludering, og her kan regionene ha ulike forutsetninger.

Med utgangspunkt i dagens utvikling, vil det bli en gradvis økning av aldersgjennomsnittet i befolkningen. Det utvikles dermed en større skjevhet i forholdet mellom antall i befolkningen som er i arbeid og de som ikke er det. En slik ubalanse i sammensetning av befolkningen er blant annet en viktig folkehelseutfordring og må få konsekvenser for planlegging fremover, både sosialt og økonomisk med hensyn til velferdstilbud, infrastruktur osv. Distrikter med krympende befolkning trenger mer innsats enn kun å utvikle tilpasningsstrategier. Det bør satses på utviklingsprosjekt for økt attraktivitet både for egen befolkning og besøkende.

Å snu utfordringen med aldrende befolkning til en mulighet og se eldrebølgen som ressurs, framheves av mange som en viktig strategi også for folkehelsen. Utfordringene knyttet til helse, velferd og boligtilbud for en aldrende befolkning kan bety økte kommersielle muligheter og ressurser i lokalsamfunnet. Det har blitt betegnet «silver economi».

Med Hedmarks regionale forskjeller og ulike utfordringer er det tilslørende å snakke om en felles utviklingsstrategi. Det bør derfor vurderes en strategi for de tre byregionene i sør, og en annen utviklingsstrategi nordover (Fjellregionen og Sør-Østerdal utenfor Elverumsregionen).

3.3 Regional plan for opplevelsesnæringene i Hedmark

Regional plan for opplevelsesnæringene i Hedmark (2012-2017) gir langsiktige rammer og strategier for utviklingen innen opplevelses næringene i Hedmark.

Planen omfatter koblingen mellom reiseliv, kultur- og naturbaserte opplevelser, arrangementer og festivaler, matkultur, og spill-, film- og digitale medieprodusenter mm. Utgangspunktet er å trekke flere besøkende til fylket. Målet er å legge til rette for økt og bærekraftig verdiskaping i Hedmark. Arbeidet skal også bidra til å øke Hedmarks attraktivitet som besøksmål og som bo- og arbeidsregion.

3.4 Strategisk næringsplan for Fjellregionen

Strategisk næringsplan for 2009-2016 – «Klart vi kan»

Overordnet målsetting er at Regionrådet for Fjellregionen vil arbeide for at alle skal kunne leve det moderne og gode liv i Fjellregionen, med et lønnsomt og framtidsrettet næringsliv og kunne profilere oss som en grønn region. Antall arbeidsplasser og innbyggere skal øke.

Hovedinnsatsområdene er:

- Næringsutvikling,
- Rekruttering,
- Kompetanseutvikling,
- Kultur og idrett
- Infrastruktur.

Strategisk plan beskriver videre hovedmål innenfor hvert tema og prioriterte oppgaver i planperioden. I tillegg fremheves andre prioriterte oppgaver innenfor samarbeid, miljø- og energi, interkommunale ordninger. Det hele oppsummeres i en egen handlingsplan, vedtatt 20.05.15.

3.5 Strategisk helseplan for Fjellregionen

Strategisk helseplan for 2011-2016 – «På samme lag»

Den strategiske helseplanen i hovedtrekk to konkrete tiltak som ikke er bundet til en fastlagt struktur eller oppgavefordeling. Dette bidrar til at både regionen samlet, og kommunene som selvstendige enheter bedre kan møte utfordringene på kort og lang sikt:

- a) Prioritere målrettet utviklingsarbeid i kommunene med fokus på intern samhandling og helhetlig tenking. Verktøy som internopplæring, koordinerende team/enheter og bruk av individuell plan må styrkes.

- b) Etablering av FJELLHELSE, - et organ som kan takle kontinuerlig utvikling og endring, samtidig som den kan se ressursene i vår region i sammenheng. Fjellhelse koordinerer ulike faglige nettverk der samhandling er særlig viktig for utvikling av kvalitative og kostnadseffektive tjenester i regionen.

I det videre arbeidet er det anbefalt at den enkelte kommune kan å ta inn regionens satsingsområder i egen helse- og omsorgsplan/-strategi. Dette vil sikre eierskap og forankring på det kommunale beslutningsnivået, vedtatt 20.09.11.

3.6 Økonomiplan for Tynset kommune 2016-2019

Økonomiplanen omfatter både drift og investeringer for hele kommunens virksomhet og skal så langt som mulig gi en realistisk oversikt over sannsynlige inntekter, forventede utgifter og prioriterte oppgaver i planperioden. Planen viser at Tynset kommune står foran betydelige investeringer i planperioden. Bygging av ny Tronstua barnehage og nye utleieboliger er i gang, og vil i hovedsak gjennomføres i 2016. I tillegg ligger det en rekke mindre investeringer, som i stor grad kan karakteriseres som vedlikehold, men som likevel er nødvendig for å opprettholde standarden på kommunal eiendom.

3.7 Overordnet planarbeid

Gjeldende *kommuneplan for Tynset* ble vedtatt i 2015. Kommuneplanen er kommunens overordnede styringsverktøy hva gjelder utvikling og arealbruk for kommunen som helhet. Dette skal sees i et perspektiv der den økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen samordnes.

Planens overordnede målsetninger er:

- Mangfold av arbeidsplasser.
- Bærekraft.
- Det gode liv.

Kommuneplanens arealdel dekker hele kommunens arealer bortsett fra området ved Savalen og Tynset sentrum. Arealet som inngår i *kommunedelplan for Tynset tettsted* ble vedtatt 08.10.2015.

I 2013 er det vedtatt en *felles kommunedelplan for Alvdal og Tynset for området rundt Savalen*.

Andre viktige strategiske planer framgår av oversikten over vedtatte planer datert 01.01.16.

4. TYNSETSAMFUNNET

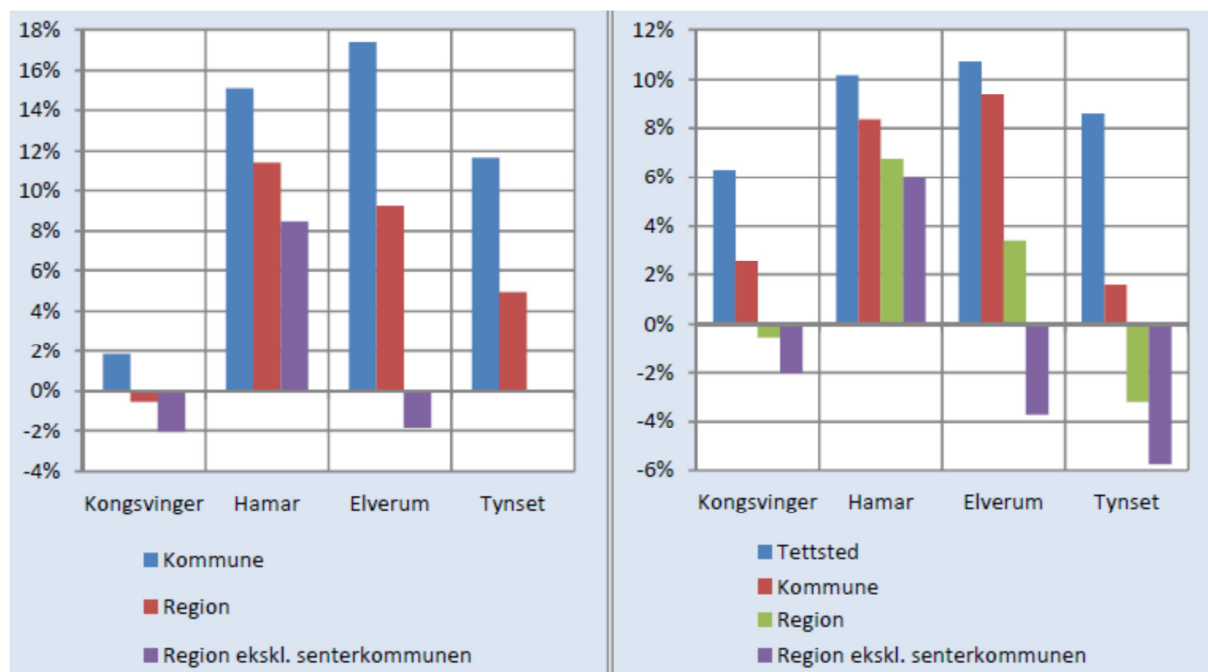
4.1 Tettstedsregion

I Østlandsforskning sin rapport 06/15, Vekst og utvikling av regionsentre, omtales regionsentrene i Hedmark. Fjellregionen er på under 5000 innbyggere. Da kalles det en «tettstedsregion» og i følge nasjonale trender skal en dermed ikke forvente befolkningsvekst i omlandet til fjellregionsentrene (Tynset og Røros) eller til regionen samlet de siste 10 årene.

I motsetning til Kongsvinger-, Hamar- og Elverum- regionen som er «småbyregioner» hvor en forventer at disse regionene har kraftigere befolknings- og sysselsettingsvekst. Dette er da også tilfelle for Elverum- og Hamarregionen. Men sammenlignet med Kongsvingerregionen er arbeidsplassutviklingen bedre både på kommune og regionnivå i Fjellregionen.

Befolkningsveksten i Tynset tettsted er sterkere enn i Kongsvinger og litt svakere enn i Hamar og Elverum. På kommunenivå er det lite forskjell i befolkningsveksten mellom Kongsvinger og Tynset, og begge kommuner har en betydelig svakere vekst enn Hamar og Elverum. Hamarregionen skiller seg for øvrig ut fra de øvrige regionene med god sysselsettings- og arbeidsplassvekst i både senterkommunen og i omlandskommunene. Østlandsforskning hevder i sin rapport at dette skyldes at Hamarregionen er en funksjonell bo- og arbeidsregion med korte reiseavstander mellom kommunesentrene. Geografien taler imot at Tynset kan oppnå samme utvikling, samtidig som regionsenteret i seg selv ikke er av en slik størrelse at det har en drivkraft for omlandskommunene.

Figur 5: Prosentvis endring i arbeidsplasser (venstre) og befolkningsmengde (høyre) siste 10 år i planregioner i Hedmark. Fordelt på regionsenter og omland.

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

Østlandsforskning har konkludert i sin rapport at arbeidsplassveksten i Tynset kommune i liten grad har kommet omlandskommunene til gode gjennom økt befolkning. Det kan se ut til å ha hatt størst betydning for befolkningsutviklingen i tettstedet i Tynset. Tallene kan også tolkes dithen at økt befolkning i tettstedet kan ha gitt vekst i antall arbeidsplasser i Tynset, men det har ikke bidratt til vekst i arbeidsplasser i omlandskommunene.

Utviklingstrekk

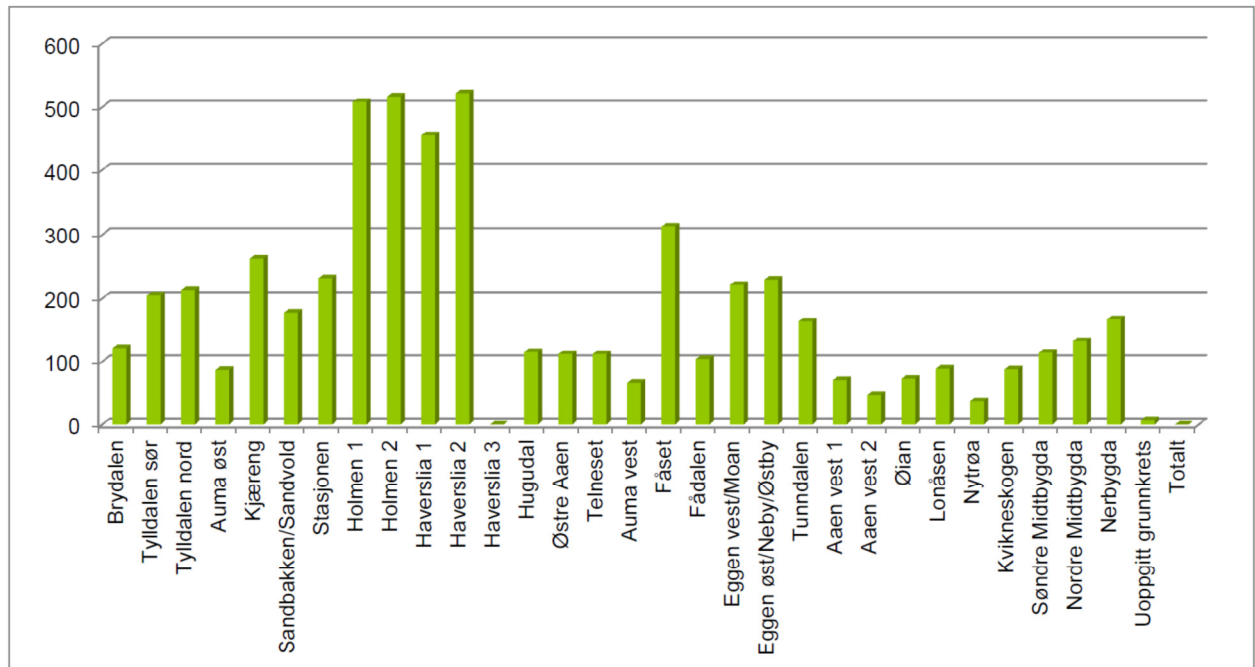
Andelen av innbyggerne i Tynset som bor i tettbygd strøk økte fra om lag 43 prosent i 2007 til 46 prosent i 2013 som er siste tilgjengelig år med tettstedsstatistikk. I den samme perioden har antallet personer som bor spredtbygd ligget relativt stabilt på om lag 3 000 personer, mens antallet som bor i tettbygd strøk har økt med i overkant av 200 personer.

Det er også interessant å se på befolkningstall i forhold til hvor kommunens innbyggere bor. Ved å følge SSB sin kategorisering i tettbygde og spredtbygde strøk, framkommer fordeling på antall personer:

Strøktstype	Antall personer	Prosentandel
Tettbygd strøk	2524	45%
Spredtbygd strøk	3033	55%
Uspesifisert strøk	7	

Figur 6. Personer i tettbygde- og spredtbygde strøk. Tall fra 2012. Kilde SSB.

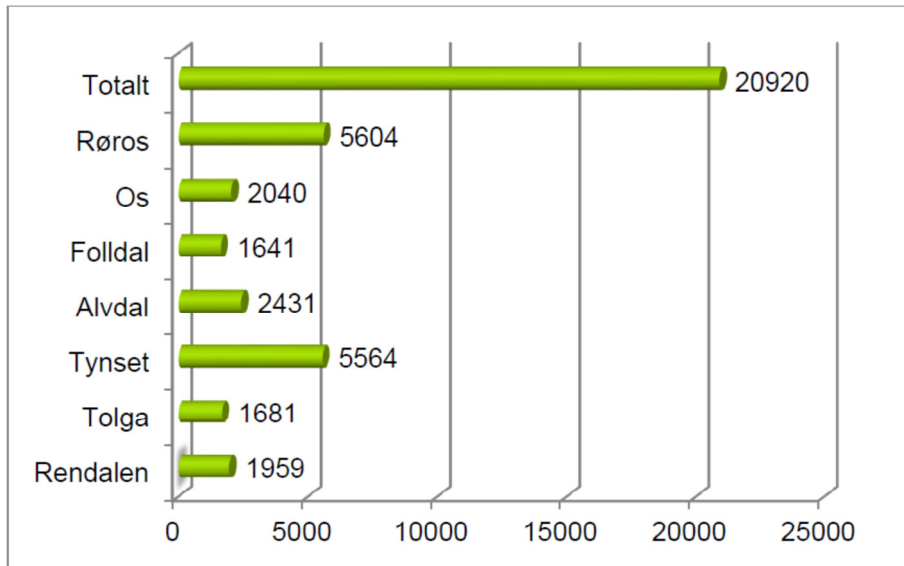
Et mer nyansert bilde kan man få ved å se nærmere på grunnkretsene i kommunen.

Figur 7. Folkemengde etter grunnkrets. Tall fra 2012. Kilde SSB

Figur 7. Folkemengde etter grunnkrets. Tall fra 2012. Kilde SSB

Det er også interessant å se på samlet befolkningstall i Fjellregionen, og hvordan dette fordeler seg på de ulike kommunene. Det er verdt å merke seg at 53 % befolkningen bor i Røros eller Tynset kommune.

Figur 8. Befolkning Fjellregionen 2012. Kilde.SSB.

Pendling

Tynset kommune har 2390 innbyggere som bor og jobber i egen kommune. I tillegg har Tynset netto arbeidsinnpendling fra samtlige kommuner i regionen, med unntak av Røros hvor styrkeholdet er 1:14.

I 2008 var det 540 personer som pendlet fra Tynset for å arbeide i andre kommuner og landsdeler. Tilsvarende er det 953 personer som pendlet til Tynset fra andre kommuner og landsdeler. Det er Tolga (247) og Alvdal (257) som har flest arbeidspendlere til Tynset.

Utfordring:

Utbedre infrastrukturen i regionen, slik at det fortsatt er mulig å ha en viss avstand mellom bosted og arbeidssted. I tillegg er det i et miljømessig perspektiv viktig å ha fokus på forhold som reduserer behovet for arbeidsreiser, samtidig som det jobbes med å forbedre regionens kollektivtilbud.

4.2 Befolkning

Tynset og Røros skiller seg ut fra de øvrige kommunene i regionen med befolkningsvekst i perioden, og for begge kommuner var den på 4 prosent. Fjellregionen hadde ved inngangen til 2015 rundt 23 000 innbyggere. Dette er en nedgang på ca. 1.400 eller 6 prosent siden 1990.

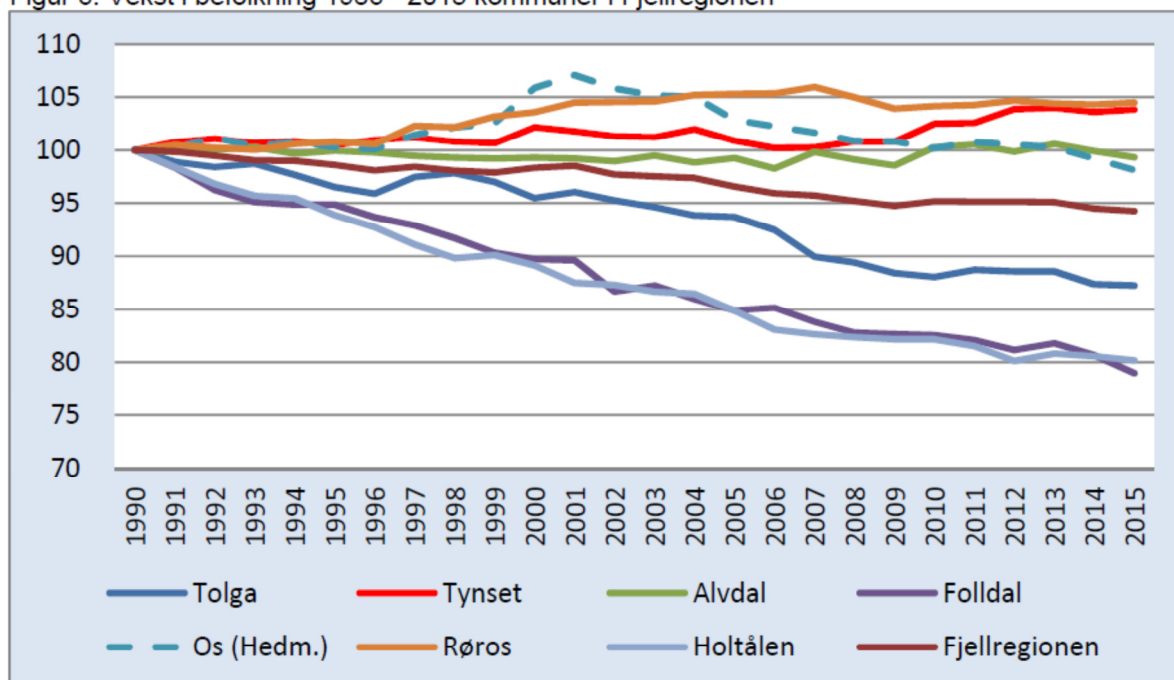
Tabell 1: Befolkning i Fjellregionen, i Hedmark og nasjonalt.

	1990	2000	2015	Vekst	
				1990-2015	2000-2015
0432 Rendalen	2 499	2 257	1 885	-25 %	-16 %
0436 Tolga	1 898	1 812	1 656	-13 %	-9 %
0437 Tynset	5 356	5 473	5 562	4 %	2 %
0438 Alvdal	2 434	2 417	2 418	-1 %	0 %
0439 Folldal	2 022	1 814	1 597	-21 %	-12 %
0441 Os	2 029	2 148	1 991	-2 %	-7 %
1640 Røros	5 353	5 545	5 593	4 %	1 %
1644 Holtålen	2 512	2 239	2 014	-20 %	-10 %
Sum Fjellregionen	24 103	23 705	22 716	-6 %	-4 %
Hedmark	186 884	187 103	195 153	4 %	4 %
Norge	4 233 116	4 478 497	5 165 802	22 %	15 %

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

Figuren nedenfor illustrerer med tydelighet ulikt utviklingsforløp for kommunene i regionen. Folketallet i Tynset kommune endret seg i liten grad fra 1990 til 2008. Deretter fulgte fire år med god vekst før utviklingen igjen flatet ut. For Alvdals del har folketallet holdt seg forholdsvis stabilt i hele perioden 1990-2015. Røros hadde jevn, men svak, vekst fram til 2007. Deretter har trenden vært svakt nedadgående. Os hadde god vekst fram til tidlig på 2000-tallet, og deretter befolkningsnedgang. For kommunene Tolga, Folldal og Holtålen har det vært en negativ befolknings-trend i hele perioden 1990-2015. Verst stilt er det i de to sistnevnte kommunene med en befolkningsnedgang på rundt 20 prosent.

Figur 6: Vekst i befolkning 1986 - 2015 kommuner i Fjellregionen

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

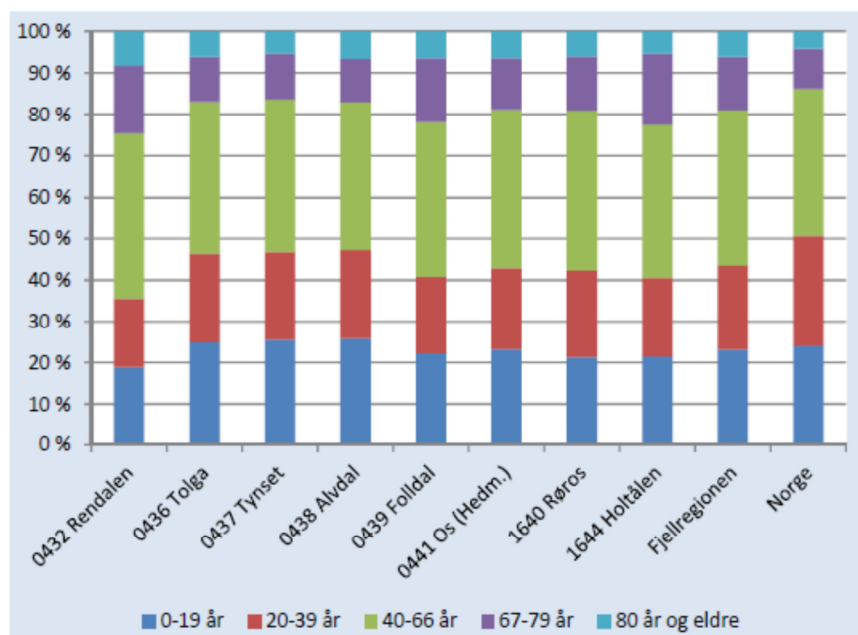
Det har vært en positiv befolkningsvekst de siste 15 årene i Tynset kommune, og den er drevet av økt innflytting. I Røros kommune har flytteeverskuddet blitt motsvart av tilnærmet likt fødselsunderskudd. For Fjellregionen samlet har utviklingen vært negativ, noe som skyldes stort fødselsunderskudd.

Befolkningsutvikling

Alderssammensetning og balanse mellom kjønn er viktige parametere for framtidig befolkningsutvikling. I figuren nedenfor er befolkningen delt inn i fem aldersklasser, basert på et livssyklusperspektiv. Den første gruppen er 0-19 år, altså barn og ungdom primært knyttet til utdanningstid, og som ved flytting stort sett følger sine foreldre. Praktisk talt alle får videregående utdanning i dag. Den andre gruppen er yngre voksne, dvs. 20-39 år. I denne aldersgruppen er det en del som studerer, men utover i 20-årene finner vi stadig flere av dem i arbeid. Utdanningstiden kan her også forstås som kompetansetilegnelse for arbeid, og altså en forutsetning for arbeid. Det er i denne aldersgruppen det er vanligst å etablere seg å få barn. Yngre voksne er også typiske flyttere som har med seg barn og ungdom. Innflytting forynger som regel altså befolkningen noe. Den tredje gruppa er aldersgruppen 40-67 år. For stadig flere avsluttes yrkesaktiviteten ved nærmere 60, mens den for andre varer helt fram til 70-års alder eller mer. Vi velger her å operere med yrkesaktiv alder opp til 67 år. Den fjerde alderen er den typiske pensjonstiden, fra 67 til 80 år. Men det vi snakker om her er relativt unge gamle. Mange har fortsatt helse i behold og for øvrig ressurser til et aktivt liv. Men sykkeligheten øker, og de trenger mer omsorg enn da de var i beste yrkesaktive alder. Den femte alderen kommer når de er over 80, og normalt er pleietrengende. Det er her aldringen virkelig krever omsorg, fra familiemedlemmer og det offentlige apparat.

For alle kommunene i Fjellregionen er det en større andel av befolkningen i de to eldste aldersgruppene enn i landet totalt. Rendalen og Holtålen skiller seg spesielt ut med rundt en fjerdedel av befolkningen i pensjonsalder. De to sistnevnte kommuner er da også, sammen med Røros, de kommuner i regionen med lavest andel i den yngste aldersgruppen. Det er for øvrig kun i aldersgruppen 20-39 år hvor andelene i alle kommunene i Fjellregionen er lavere enn nasjonalt.

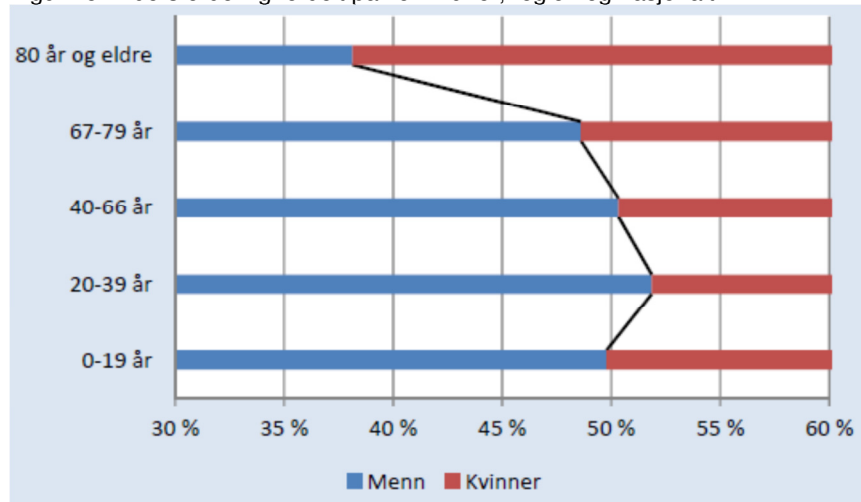
Figur 15: Aldersfordeling fordelt på kommuner, region og nasjonalt

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

En relativt lav andel av befolkningen i fertil alder forklarer dels fødselsunderskuddet for kommunene i Fjellregionen. Samtidig er selvfølgelig kjønnsbalansen av betydning. For regionen, og for Tynset spesielt, har det samlet sett vært en forholdsvis balansert kjønnsfordeling i mange år, men i enkelte aldersgrupper er det dels et ubalansert forhold. I Tynset kommune er det en klar overvekt av kvinner i de to eldste aldersgruppene, mens det er en overvekt av menn i den fertile aldersgruppen 20-39 år. Tilsvarende bilde gjelder for de øvrige kommunene i regionen med unntak av Holtålen, som har en overvekt av menn i aldersgruppen 20-39 år.

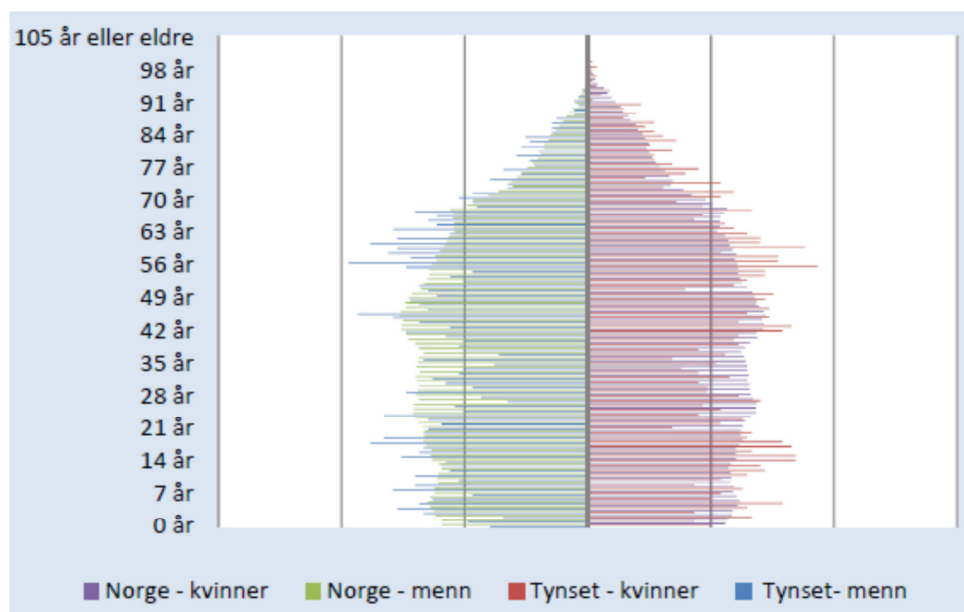
Figur 15: Aldersfordeling fordelt på kommuner, region og nasjonalt

Kilde: SSB og bearbeidet av Østlandsforskning.

Struktur gjennomgangen for Tynset og Norge samlet er oppsummert i alderspyramiden under. Den viser at i de aller fleste alderstrinn i yrkesaktiv alder er andelen nasjonalt større enn i Tynset kommune. Bildet endres ved pensjonsalder. Pyramiden viser også at det er store forskjeller mellom Tynset og Norge totalt i andel barn og unge på enkelte alderstrinn, men i sum er andelen i aldersgruppen 0-19 år forholdsvis sammenfallende.

Figur 17: Alderssammensetning i Tynset og Landet. Andeler av befolkningen.

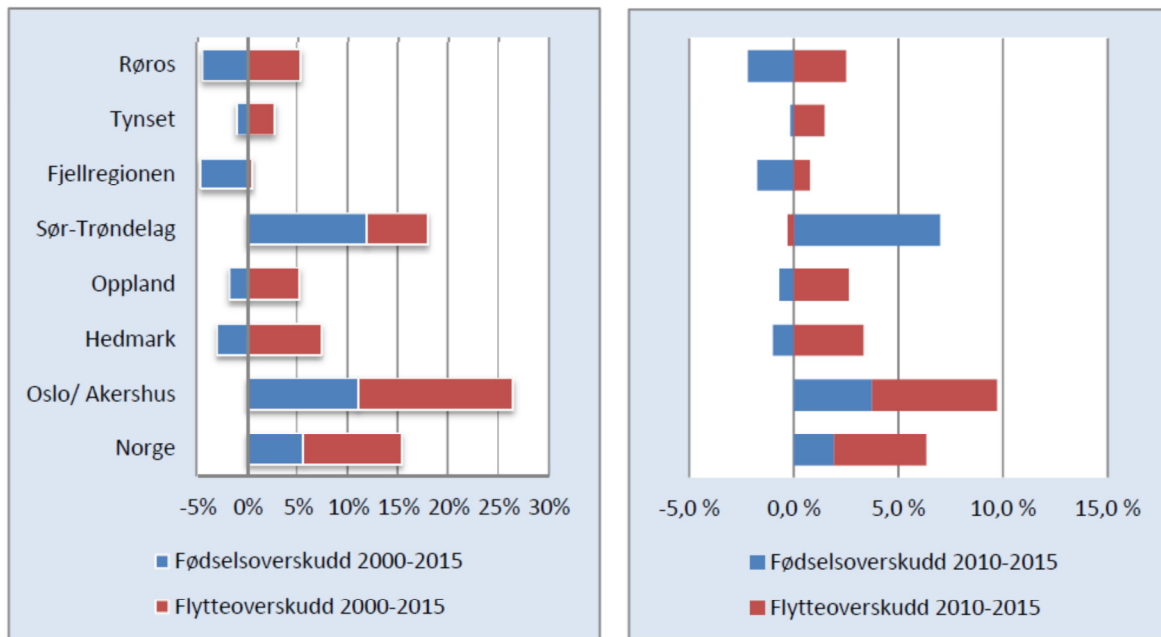

Kilde: SSB, bearbeidet av Østlandsforskning. Andeler pr. årsklasse av totalt folketall.

Fødsler og flytting

I Fjellregionen har det etter årtusenskiftet vært et negativt fødselsoverskudd (fødte-døde). Fødselsunderskuddet for Tynset var i perioden 2000-2015 på 59 personer, og i perioden 2010-2015 på 9 personer. Kommunens trend med positive fødselsoverskudd på 70, 80 og 90 tallet har altså endret karakter til en generell negativ trend fra 2000, og kommunen har etter årtusenskiftet kun hatt 5 år med positivt fødselsoverskudd. Til sammenligning har Fjellregionen samlet hatt fødselsunderskudd hvert år i denne perioden. Røros stabile befolkningstall etter årtusenskiftet ser vi at har sin forklaring i tilnærmet likt flytteoverskudd og fødselsunderskudd.

Figur 8: Befolkningsendringer fordelt på fødsels- og flytteoverskudd 2000-2015 og 2010-2015

Kilde: SSB, bearbejdet av Østlandsforskning.

Fjellregionens flytteoverskudd (innflyttere-utflyttere) har vært marginalt positiv etter årtusenskiftet. Tynsets netto tilflytting er noe redusert etter 2010, sammenlignet med hele perioden etter årtusenskiftet, men er fremdeles på plussiden hvis en ser siste 5 år under ett. Det er betydelige variasjoner i det årlige flytteoverskuddet, og bruken av statistikk må benyttes med forsiktighet.

Utfordring:

Hvordan skape en positiv befolkningsutvikling for Tynset og Fjellregionen.

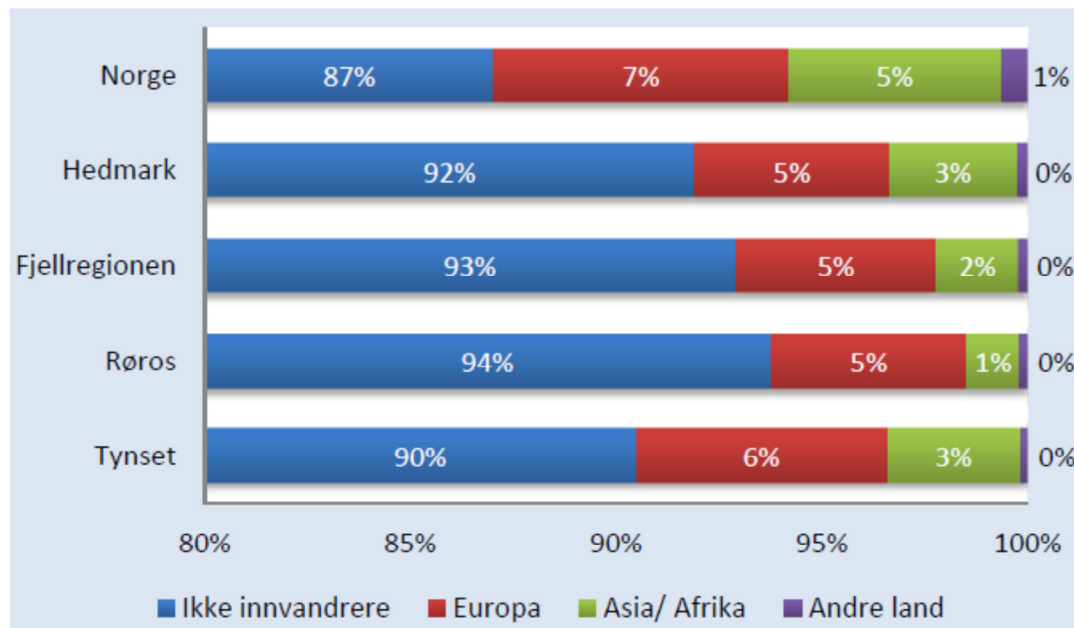
Innvandring

Hedmark avviker fra nasjonalt nivå ved at innvandring fra spesielt Afrika og Asia har hatt relativt sterk vekst. Innvandringsveksten fra Europa til Hedmark er prosentvis noe svakere enn nasjonalt, mens innvandringsveksten fra det amerikanske kontinentet er om lag den samme. Sterk vekst i afrikansk/asiatisk innvandring i Røros forklarer mye av veksten i Fjellregionen, men også Tynset har stor innvandringsvekst fra disse kontinentene. Tynset har også betydelig kraftigere innvandringsvekst fra Europa enn resten av Fjellregionen. En del av forklaringen ligger antakelig i økt arbeidsinnvandring til helsesektoren og bygg- og anleggsektoren i Tynset kommune.

Figuren nedenfor viser at antallet ikke-innvandrere har gått ned i Tynset kommune de siste 5 årene. Siden fødselsoverskuddet i samme periode har vært tilnærmet lik null, konkluderes det med at befolkningsveksten i kommunen drives av økt innvandring.

Høy innvandring i seg selv er nødvendigvis ikke ensbetydende med høy grad av inkludering og mangfold. Det er mange grunner til at enkelte kommuner i landet har et større innslag av innvandrere enn andre kommuner. Det kan skyldes innvandreres bo- og flyttepreferanser, politiske grep og vedtak, eller helt enkelt at noen kommuner kan ha høy innvandring fordi de ligger nær en landegrense.

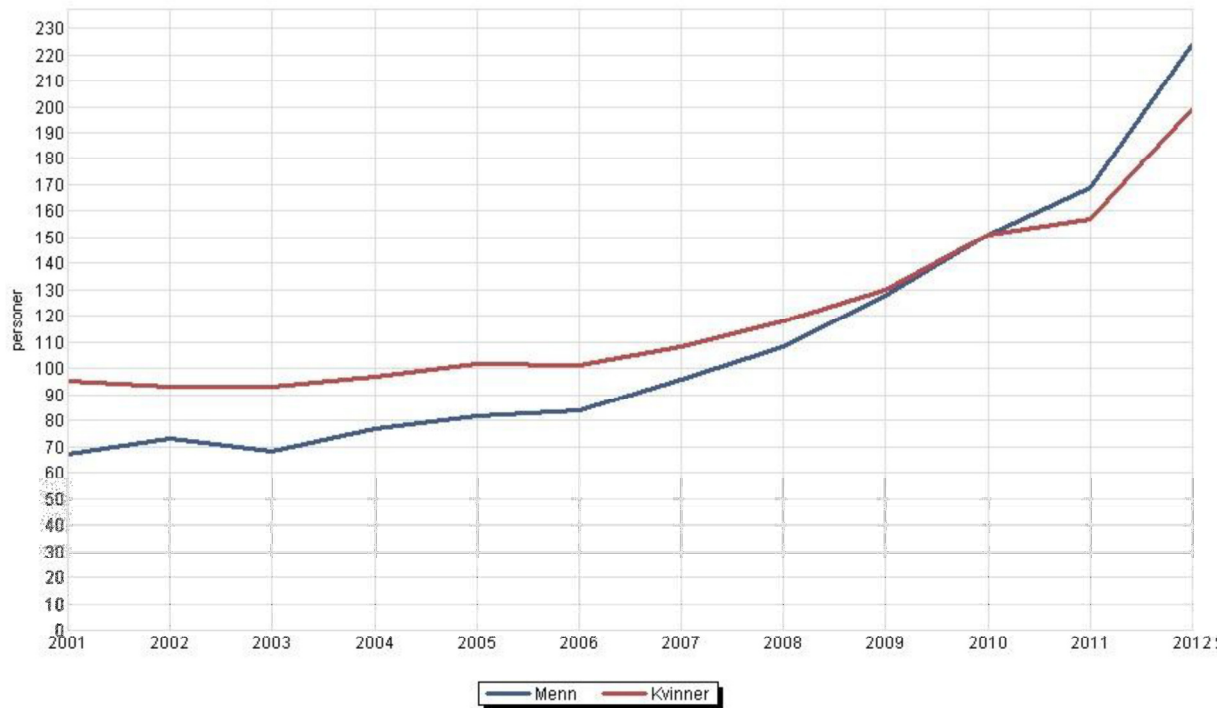
Figur 12: Andelen ikke-innvandrere og innvandrere fra ulike land, pr. 1. januar 2015.

Kilde: SSB, bearbejdet av Østlandsforskning.

Utviklingen siden 2001 vises i kurven nedenfor. I «Plan for integrering av innvandrere i Tynset kommune» fra 2008 går det fram at andelen med utenlandsk bakgrunn i Tynset var 4,3 %. Her framgår det også at 25 nasjoner var representert, hvor innvandring fra andre europeiske land utgjorde omtrent halvparten. De nasjonene med flest innvandrere var Polen (40), Somalia (36), Thailand (30), Kosovo (21) og Sverige (14).

I kurven nedenfor vises utviklingen av absolutte tall de 11 siste årene.

Befolkningsframskriving

Befolknings sammensetningen påvirker alle sider ved samfunnsutviklingen til kommunen. SSB har utviklet en framskrivingsmodell for folketallet på kommunenivå. Dersom vi legger til grunn middels utvikling på de fire parameterne befolkningsvekst, aldring, innvandring og flytting for årene 2020, 2025, 2030 og 2040, vil folketallet øke fra 5 562 i 2015 til om lag 6.400 i 2040. Dersom en tar utgangspunkt i andelen de ulike aldersgruppene utgjør, vokser særlig innbyggerandelen med personer fra 67 år og eldre i hele framskrivingsperioden. Andelen med tenåringer synker, men ikke så markant som middelaldrende i aldersgruppen 45 – 66 år.

Ved å se på andelen får en frem utviklingen i alderssammensetningen, men antallet innbyggere i de ulike gruppene er det som er relevant for dimensjonering av tjenestetilbudet. Antallet personer i barnehagealder vil være relativt stabilt i hele perioden frem til 2040. Det er også små variasjoner i antallet barn i grunnskolealder og videregående skole. Antall innbyggere i arbeidsfør alder øker i hele framskrivingsperioden, men det er særlig veksten i antallet eldre vokser øker mest. I prognosen øker antallet eldre over 80 år øker med i overkant av 10 prosent de neste 10 årene. For aldersgruppen 67-79 år er prognosen en økning på mer enn 40 prosent. Dersom prognostisert innbyggertall på 5 584 i Tynset i 2025, vil økningen fra innbyggertallet fra 2015 med 292 personer, være at 284 av den kommer i aldersgruppen 67 år og eldre. Denne gruppen består med få unntak av alderspensjonister.

	2015	2020	2025	2030	2040
0-5 år	379	338	367	376	371
6-12 år	466	485	456	492	507
13-15 år	240	212	239	207	228
16-19 år	333	303	291	287	305
20-44 år	1 545	1 586	1 675	1 736	1 742
45-66 år	1 691	1 714	1 634	1 663	1 734
67-79 år	609	725	861	905	960
80 eller eldre	299	287	331	386	572
Sum	5 562	5 650	5 854	6 052	6 419

Tabell 2: Aldersfordelt folketallsframskrivinger Tynset kommune.

Det er usikkerhet knyttet til framskrivingsmodeller og kommunen kan selv også påvirke befolkningsutviklingen gjennom vedtak om bosetting, tilrettelegg for næringsutvikling og boligbygging etc. Samtidig er det strukturelle forhold som kommunen i mindre grad kan påvirke, som oppretting og avvikling av statlige arbeidsplasser, utflagging av industri eller tiltak i jordbruket. Usikkerheten til prognoser øker også med tidshorizonten.

Utfordring:

Utvikle en robust befolkningsstruktur som bidrar til positiv utvikling for regionen, Tynset sentrum og bærekraftige lokalsamfunn i bygdene.

4.2 Levekår

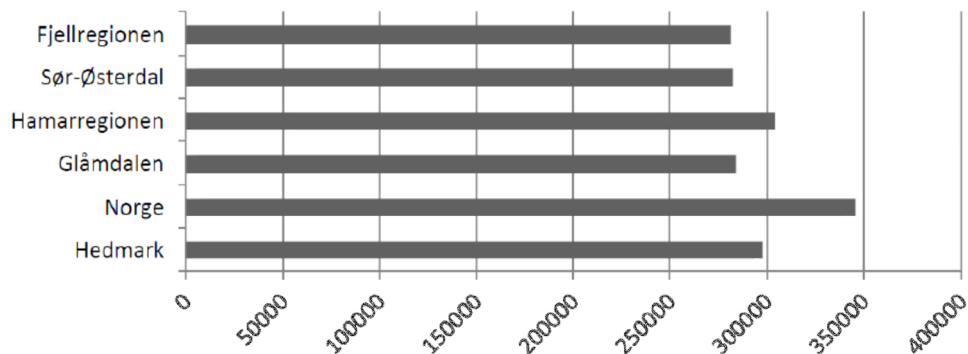
Det er ingen offisiell definisjon om hva som skal inkluderes i en analyse av levekår, og det er ulike og omfattende tilnærminger som kan analyseres i forbindelse med vurdering av levekår. Med utgangspunkt i tematisk inndeling i NOU 2001:22 har ØF-notat nr.03/2011 valgt å se nærmere på indikatorene nedenfor:

- Økonomiske ressurser herunder arbeidsinntekt
- Kompetanse og utdanning herunder utdanningsnivå
- Sysselsetting herunder uføregrad, sjukemeldinger, sysselsettingsgrad og arbeidsledighet.

Rapporten beskriver at Fjellregionen over lang tid har gjort det relativt bra på generelle levekårsindikatorer.

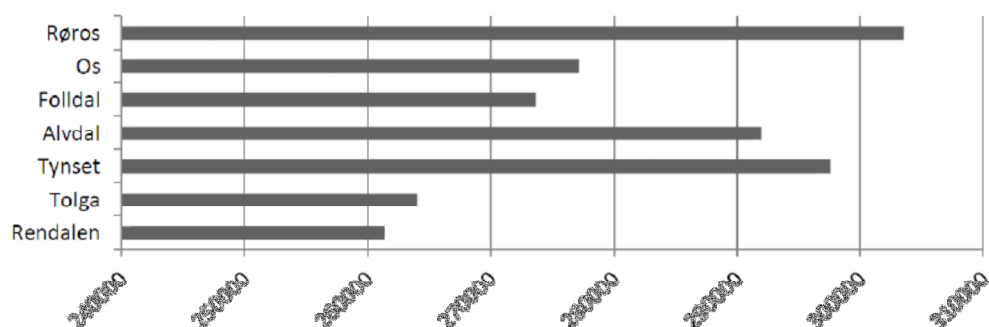
Økonomi

Fjellregionen har noe lavere bruttoinntekt enn fylket, men sammenlignet med landet for øvrig har regionen en betydelig lavere bruttoinntekt. Det siste forklares med en høyere andel primærnæring og at kapitalinntektene er mye større i byene. Det henger altså ikke sammen med det generelle lønnsnivået. Sammenlignet med de andre kommunene i regionen kommer Tynset godt ut, siden det kun er Røros som har høyere gjennomsnittlig bruttoinntekt. Dette samsvarer med at mer urbane kommuner kommer best ut.

Figur 11. Bruttoinntekt, regioner i Hedmark og landet, 2008. Kilde. Østlandsforskning/SSB/ØF-notat nr.03/2011.

Ved å se nærmere på kommunene i fjellregionen, synliggjøres følgende oversikt på kommunenivå.

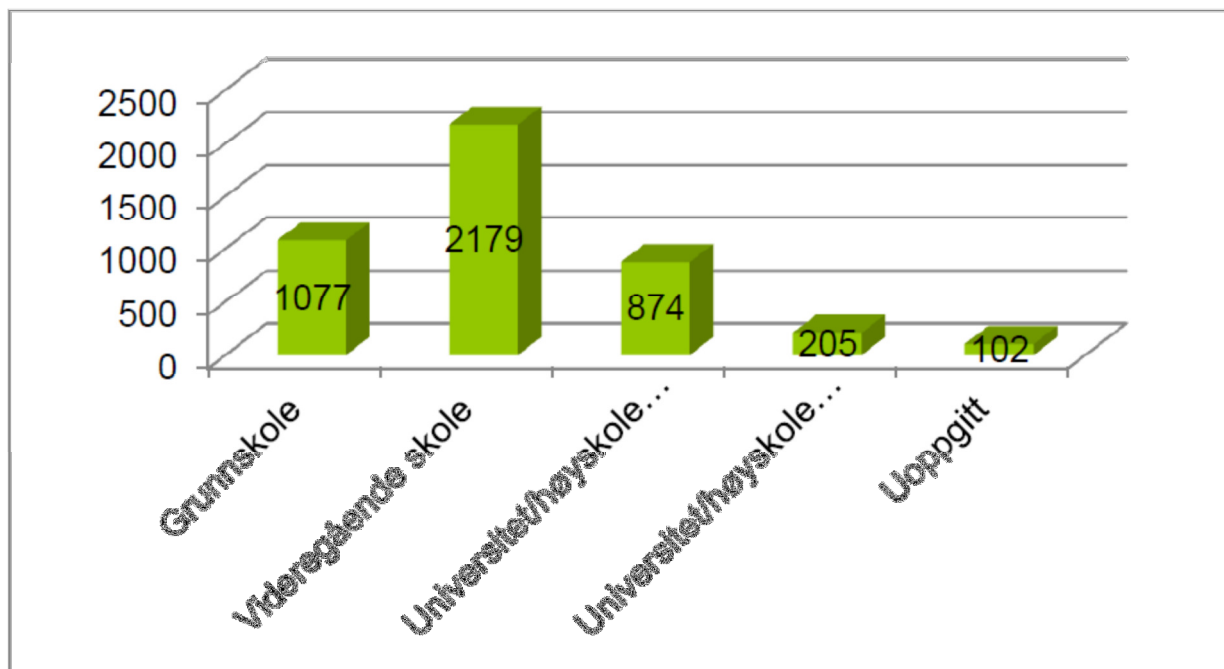
Figur 12. Bruttoinntekt, Fjellregionen, 2008. Kilde. Østlandsforskning/SSB (ØF-notat nr.03/2011).

Utfordring:

Inntektsnivået for de næringer som er viktige og særegne for Nord-Østerdalen må holdes oppe på et tilfredsstillende nivå, og generelt etterstrebe og øke bruttoinntekten i regionen mer i samsvar med fylkessnittet.

Utdanning

Utdanningsnivået i Tynset er omtrent som i landet for øvrig. Hvis man ser ensidig på utdanningsnivået i en region, kan man komme noe skjevt ut i forhold til gode mål på regional utvikling. Det har derfor i rapportgrunnlaget blitt valgt og ikke å se nærmere på utdanningsnivået i kommunen, annet enn å konstatere at studietilbøyeligheten hos befolkningen i Tynset er god.

Figur 13. Utdanningsnivå i Tynset kommune 2011 for personer over 16 år. Kilde SSB.

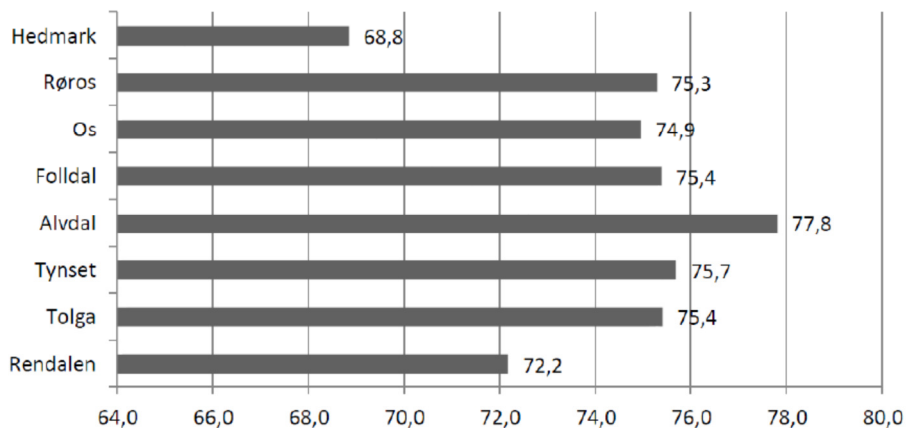
Sammenlignet med landsgjennomsnittet har Tynset noe lavere andel innenfor universitet- og høgskoleutdannelse, men betydelig høyere andel med fullført videregående skole.

Utfordring:

Opprettholde utdanningsnivået i kommunen og samtidig øke andelen med høyere utdanning, da dette kan være med å skape gode arbeidsplasser som tilpasses de regionale forhold.

Sysselsetting

Fjellregionen kan vise til gode tall når det gjelder sysselsetting. Sysselsettingsgraden (prosent av befolkningen mellom 15-74 år) er i Fjellregionen bedre enn både landssnittet og fylkessnittet. Innen Fjellregionen har samtlige kommuner høyere sysselsetting enn fylkesgjennomsnittet, og Tynset har en sysselsettingsgrad på ca. 75 % som sammen med Alvdal er den høyeste sysselsettingsgraden i regionen.

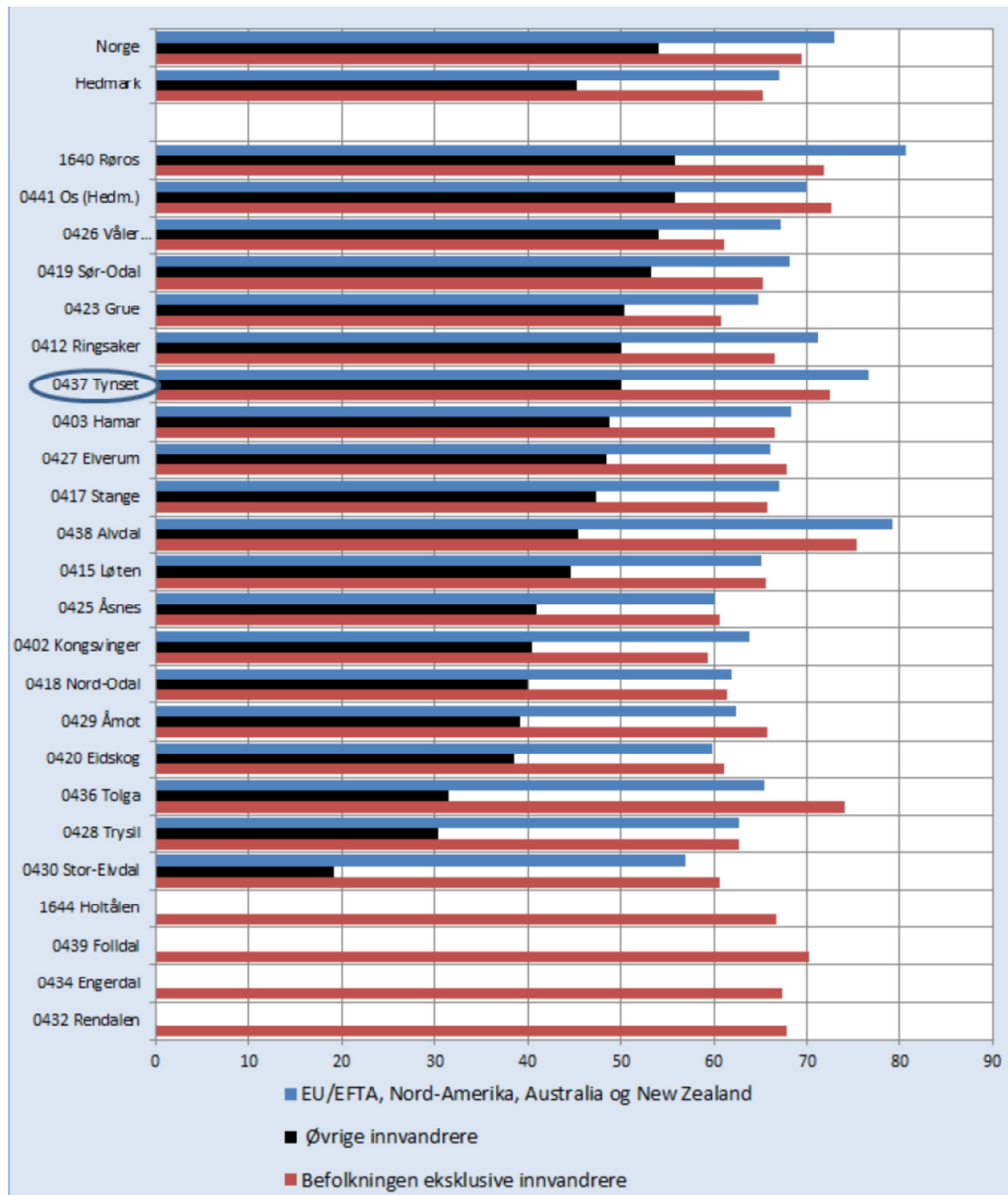
Figur 10. Sysselsettingsgrad, prosent av totalbefolkning 15-74 år, 2008. Kilde. SSB/Østlandsforskning (ØF-notat nr.03/2011).

Samtlige kommuner ligger bedre enn både fylkessnittet og landsnittet.

Integrering

For mange kommuner er det et mål å være en åpen kommune preget av inkludering. Dette er på ingen måte enkelt å tallfeste. En slags indikator kan være andelen innvandrere i befolkningen og dels hvor godt disse er integrert, uttrykt ved yrkesdeltakelse. Andelen innvandrere i Tynset kommune er større enn i Hedmark totalt, og litt lavere enn for landet totalt. Hvor godt integrert innvandrerbefolkningen er i arbeidslivet er forsøkt vist i figuren nedenfor. Denne viser Hedmark og Norge totalt, alle kommunene i Hedmark, samt Røros og Holtålen for å dekke opp hele Fjellregionen. Figuren viser at andelen av innvandrere fra den vestlige verden i arbeidslivet er om lag som blant ikke-innvandrere i de fleste kommunene.

Figur 13: Integrering. Sysselsatte 15-74 år, i prosent av personer i alt i hver gruppe. Rangert på kommunenivå. År 2013

Kilde: SSB, bearbeidet av Østlandsforskning.

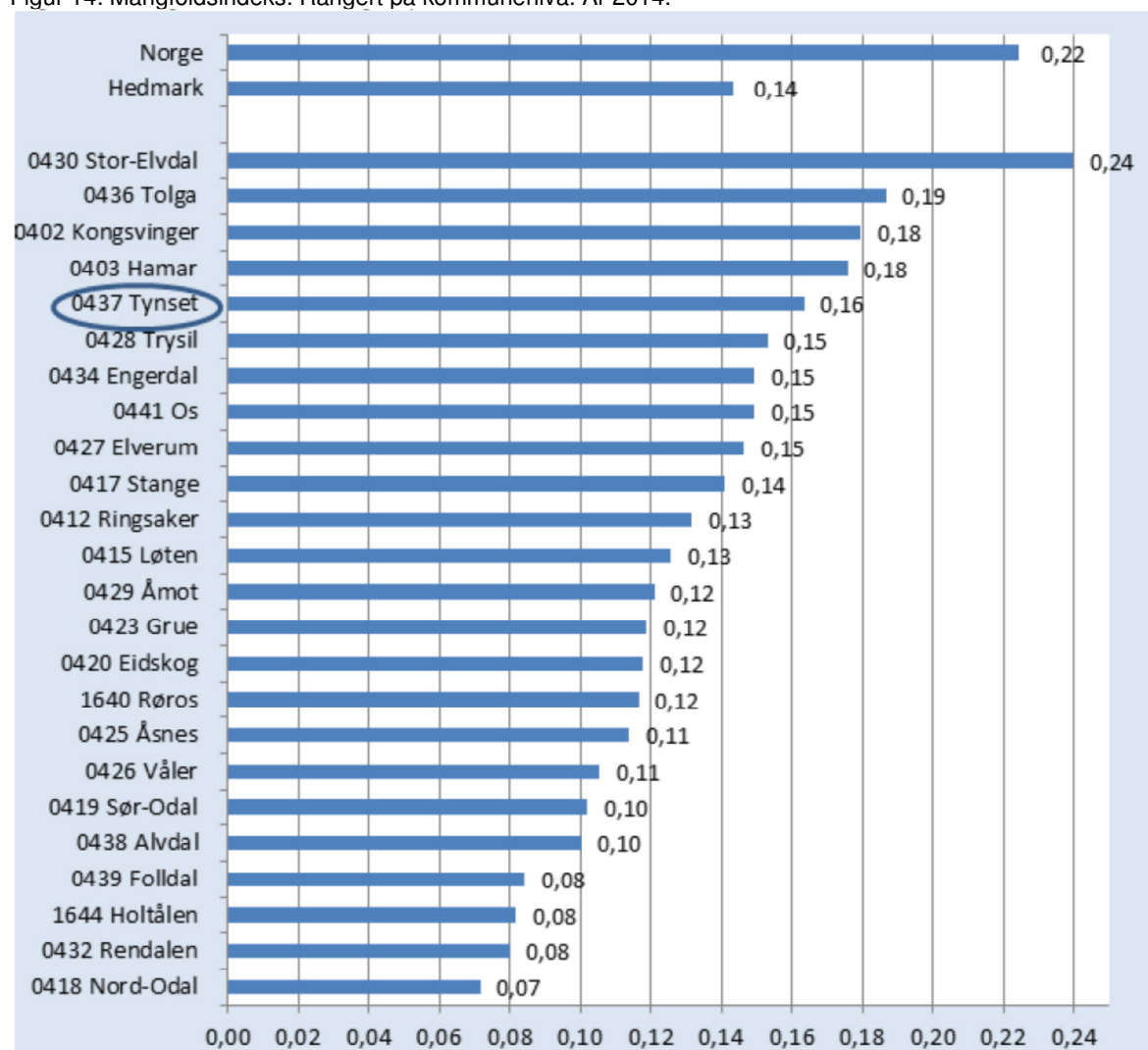
I figuren er kommunene rangert ut fra andelen yrkesaktive blant de ikke-vestlige innvandrerne. I Tynset kommune er andelen litt under landsgjennomsnittet, men høyere enn i Hedmark samlet. Ellers er det verdt å merke seg at Tynsets andel av vestlige innvandrere i arbeid er over lands- og fylkesgjennomsnittet, og blant kommunene er det kun Røros og Alvdal som har en høyere andel enn Tynset. Høyest andel her finner vi i Røros og Os med 56 prosent yrkesdeltakelse. Holtålen, Folldal, Engerdal og Rendalen skiller seg ut ved at andelen yrkesaktive innvandrere er såpass liten at det ikke er laget offentlig tilgjengelige tall for det. Yrkesdeltakelsen blant innvandrere fra Asia/Afrika varierer sterkt kommunene mellom.

En svakhet med denne statistikken er at Statisk sentralbyrå beregner andelene ut fra aldersgruppen 15-74 år. Det er i dag et fåtall yrkesaktive i landet i aldersgruppen 15-19 år. Videre er det mange som går av med pensjon ved fylte 67 år. En skulle tro dette ikke var av betydning, så fremst en beregner andelene likt blant innvandrere og ikke innvandrere, men det kan muligens være at enkelte kommuner med et relativt stort innslag av flyktninger mellom 15-20 år kommer uheldig ut i denne integreringsstatistikken.

Mangfold

Mangfoldsindeksen for Hedmark ligger godt under landsgjennomsnittet. Dette er naturlig i og med at det relativt sett er lavere innvandrerandel av befolkningen. Det er store variasjoner mellom kommunene i Hedmark. Tynset plasserer seg høyt opp på en rangert liste for Hedmarkskommunene, og det er kun Stor-Elvdal, Tolga, Kongsvinger og Hamar som har et større mangfold i befolkningen ut fra Østlandsforskning sin definisjon av begrepet. Stor-Elvdal skiller seg ut i positiv forstand med en høyere mangfoldsindeks enn for landet totalt. Dette skyldes nok i stor grad lokalisering av asylmottak i kommunen, og at flere av de med innvilget oppholdstillatelse er registrert bosatt på asylmottaket.

Figur 14: Mangfoldsindeks. Rangert på kommunenivå. År 2014.

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

Levekår i forhold til innvandring ble tatt opp i «Plan for integrering av innvandrere i Tynset kommune» for 2008, som hadde i mandat å utarbeide en felles strategi for koordinering av kommunens arbeid med integrering. Herunder var det viktig å se nærmere på:

- Opplæringstilbud til fremmedspråklige elever i barnehage, skole og voksenopplæring.
- Inkludering i videre forstand mellom det offentlige-, frivillig sektor og arbeidsliv.
- Er kommunens tilbud til flyktninger tilpasset deres behov?
- Hvordan skal kommunen koordinere sitt arbeid i forhold til integrering?

Det ble i arbeidet utpekt seks satsingsområder:

1. Organisering av integreringsarbeidet.
2. Bosettingspolitikk.
3. Språk.
4. Helse.
5. Møteplasser/fritidsaktiviteter.
6. Informasjon og holdningsskapende arbeid.

Planen skal rulleres etter 4 år.

Utfordring:

Hvordan forbedre integreringen av tilflyttere fra andre land og kulturer.

Folkehelse

Fjellregionen har svært mye lavere uføregrad enn resten av Hedmark, og omtrent tilsvarende uføregrad som landsnittet. Uten å gå nærmere inn på forskjeller, kommer Tynset ut med en uføregrad på 10,4 %, som sammenlignet med landsnittet på 11,2 % må anses som meget bra.

Fjellregionen ligger lavt også her, sammenlignet med landsnittet. Tynset kommune ligger derimot noe over landsnittet (tall fra 2009), men samtidig ligger kommunen lavere enn fylkessnittet. Selv om det alltid kan jobbes med å få ned andelen sykemeldinger, er det grunn til å si at det står relativt bra til med befolkningen i Nord-Østerdalen.

Arbeidsledige

Arbeidsledigheten i fjellregionen (2,4 %) og Tynset (1,7 %) er lav, sammenlignet med både landsnittet (3,15 %) og fylkessnittet (3,15 %).

Utfordring:

Videreføre regionen og kommunens gode sysselsettingsstatistikk innenfor levekår. Gode tall innenfor sysselsetting, uføregrad, sykemeldte og arbeidsledige, kan samlet sett være et fortrinn når folk skal velge bosted i framtida.

Sosial boligstrategi

Planens hovedhensikt er å skaffe økt kunnskap om det samlede boligbehovet til vanskeligstilte i kommunen, samordne ressurser, gi en oversikt over statlige virkemidler, forbedre utnyttelsen av den kommunale boligmassen og komme med forslag til konkrete tiltak som kan realiseres i planperioden.

Visjon for handlingsplanen er «*Vanskeligstilte skal kunne skaffe og beholde egen egnet bolig*». Hovedmålsetting er:

1. Tynset kommune skal disponere tilstrekkelig antall boliger med et husleienivå som er avstemt i forhold til målgruppen.
2. Kompetanseheving/-utvikling av ansatte innen det boligfaglige området.
3. Bidra til at det totale virkemiddelapparatet fungerer i henhold til kommunens målsettinger.

Handlingsplanen foreslår syv tiltak i perioden 2012-2016 som innehar tydelig relevans i det kommende kommuneplanarbeidet:

- Bygging av boliger til flyktninger.
- Bygging av tilrettelagte boliger for øvrige grupper vanskeligstilte.
- Utarbeide interne samhandlingsrutiner for å optimalisere den kommunale boligforvaltninga.
- Iverksette nødvendig kompetansehevende tiltak knyttet til organisering og administrasjon av boligsosialt arbeid. Herunder bruk av Husbankens ordninger.
- Statusgjennomgang av kommunale boliger.
- Opprettelse av stilling som boligansvarlig i kommunen.
- Gjennomgang og vurdering av kommunens husleiesatser.

Utfordring:

Kartlegge status for kommunale boliger og vurdere framtidig behov for boliger til vanskeligstilte, slik at alle innbyggere har et godt boligtilbud.

4.5 Næringsliv

4.5.1 Næringsstrukturen

i kommunen hadde i 2009 følgende fordeling i sysselsatte:

	Primærproduksjon	Industri	Privat tjenesteyting	Offentlig forvaltning
Norge	4	12	52	31
Tynset	11	7	46	35
Rendalen	18	10	32	40
Tolga	30	8	24	37
Alvdal	18	21	33	28
Folldal	23	12	35	31
Os	28	9	29	34
Røros	4	23	47	26

Figur 14. Næringsstruktur i Fjellregionen. Kilde. ØF-rapport nr.09/2010.

I ØF-notat nr.03/2011 – Notat Fjellregionen ser en nærmere på blant annet næringsstrukturen i Fjellregionen og sammenligner denne med landsnittet. Dette gjøres med en **Skift-andelsanalyse** som forteller noe om kommunen henger med i den nasjonale veksten. Når det gjelder arbeidsplasser i perioden 2001-2008 ble det generert noe færre arbeidsplasser i kommunen, ut i fra en nasjonal veksttendens i regionen. Dette kan forklares med at mange ansatte er i næringer som har opplevd en tilbakegang i denne perioden. Et særskilt trekk for Tynset er at man er overrepresentert innen næringen «jordbruk, jakt og viltstell», sammenlignet med landet for øvrig.

Landbruk

For landbruksnæringa i regionen er det viktig at landbrukseiendommer bosettes av personer som ønsker å bo, framfor at eiendommene benyttes som ferieboliger. Aktivt eierskap av landbruks-eiendommer er derfor et viktig mål.

Et levedyktig og bærekraftig landbruk avhenger av god kompetanse, både i forhold til kvalitetskrav i landbruket og det som følger med å være ansvarlig for sin egen arbeidsplass. Kompetanse og rekruttering innenfor landbruksfaget er derfor av avgjørende betydning.

Skogbruk har potensial til å være en større ressurs enn hva som utnyttes i dag. Ingen lever av kun skogbruk i dag, og mye skog skjøttes på en lite fordelaktig måte. Det må fokuseres på informasjon i forhold til skogbruk og hvordan trevirket kan være en viktig ressurs i framtida. Skogbruk representerer også viktig bioenergi, som har potensiale for økt bruk når det prismessig ligger bedre til rette for det sammenlignet med kjøp av annen type energi. Utmark i regionen inneholder også en betydelig ressurs i forhold til jakt og fiske. Ved å foredle denne ressursen i forhold til opplevelsesnæring, produktutvikling og generell næringsvei, kan dette representere en framtidig næring i regionen.

Husdyrproduksjon trenger også tilgang av dyrka mark i forhold til forproduksjon. Økt produksjon innenfor melk- og kjøtt er uttalte mål i strategisk næringsplan, og krever et målrettet arbeid framover. Mer effektiv bruk av utmarksbeite og økt nydyrking over tid, kan bidra til en positiv utvikling.

For øvrig nevnes under andre produksjoner; økt verdiskaping i produksjon av mandelpotet, øke andel pelsdyrfarmer, tilfredsstillende nasjonal målsetting om 15 % økologisk produksjon innen 2020, utnytte potensialet for vannkraft, utnytte metangass gjennom etablering av anlegg, opplevelsesnæring tilknyttet den lokale- og regionalt kontekst, etablere «Inn på tunet-tilbud», verdiskaping innen lokale mattradisjoner, fjerning av forurensningskilder i landbruket.

Utfordring:

Utvikle landbruket i tråd med overordnede målsettinger i strategisk næringsplan og bidra til at landbruksnæringa utvikles i samsvar med det potensialet som finnes innenfor ulike tematiske tilnærminger.

Handel – og senterutvikling

I NIBR sin delanalyse for Tynset, «Handels- og senterutvikling», fra 2011 presenteres kommunens sentralitet som handels- og tjenestested målt ved hjelp av detaljhandelstall. Delanalysen beskriver hvordan kommunens betydning som handels- og tjenestested endres over tid, og presenterer samtidig tabeller for alle kommunene i Fjellregionen.

Delanalyse synliggjør at Tynset har et betydelig regionalt handelsomland med en dekningsgrad på 166 (tall fra 2007). Tynset har derfor en rolle som regionalt senter i de senere årene. Relativt nye handelssentre kan antagelig forklare en del av dette bildet, som antagelig er forsterket de siste år. Tilsvarende har de omkringliggende kommunene en handelslekkasje. Bildet forsterkes også av at Tynset har hatt en omsetningsvekst på 26,8 % i perioden 2004-2008. I 2009 hadde kommunen en omsetning på 110.368,- for detaljhandel pr. innbygger, noe som er høyt over landsgjennomsnittet. Dette forteller at Tynset også har en sterk regional posisjon som handelssted. Hvis vi i tillegg legger til

at kommunen hadde positiv handelsutvikling i en periode hvor det var generell nedgang for handelen, understreker dette en god handelsposisjon.

For at Tynset skal videreutvikle seg som et regionsenter, er man avhengig av kjøpekraftsutvikling både lokalt og regionalt. Sentrale faktorer for å vurdere kjøpekraft er bl.a. befolkningsutvikling, sysselsettingssituasjonen, inntektsnivået, turisme og forbruk-/omsetningsutvikling. Delanalysen konkluderer i samsvar med det vi har sett tidligere i utfordringsdokumentet, at befolkningen har positiv utvikling og framtidsprognoser, at inntektsnivået er godt og turismens betydning er målbar positiv. Begrensningene ligger først og fremst i at innbyggertallet i omlandskommunene og regionen ikke forventes å øke i de nærmeste årene. Anslagene tilsier en svak nedgang.

Når det gjelder Fjellregionen er Tynset utpekt som regionsenter i Fylkesdelplan for senterstruktur. Deretter står kommunene fritt til å definere senterstrukturen i kommunen, i forhold til kommunedelsenter og lokalsenter/nærsenter. Samtidig refereres det i NIBS sin rapport til strategisk næringsplan for Tynset kommune 2009-2014 at det er viktig å være attraktiv for nasjonale kjeder, siden avstanden til andre handelssentra er relativt stor. Det nevnes i denne sammenheng en rekke tiltak for å bli et sterkere regionsenter, eksempelvis oppussing av sentrum, ny sentrumsnær aktivitetsplass med gode parkeringsmuligheter, bedre skilting og utvikling av området ved Ringveien. Hovedtanken er å knytte hele sentrum bedre sammen for å skape et attraktivt og mer levende sentrum. Sammen med en reiselivsstrategi kan dette være med å nå målet om å styrke større arrangementer i regionen.

Det ble i forbindelse med utviklingsprosess for Tynset som regionsenter arrangert et eget seminar i februar 2011 hvor formålet var å få fram idéer og synspunkter fra innbyggere, næringsdrivende, offentlig sektor, politikere, interesseorganisasjoner og foreninger. Utgangspunktet for gruppediskusjon var:

- Sentrumsutvikling – identitet – bystatus.
- Tiltak som styrker regionsenteret Tynset mht kvalitet og tilbudsbredde
- Utviklingen og samspillet mellom Tynset og andre sentra i regionen.
- Forslag til valg av strategier for å oppnå målet om et sterkest mulig regionsenter.

Tema som lå til grunn for diskusjon fikk fram både kvaliteter, særpreg og utfordringer på både kort- og lengre sikt. Det hele oppsummeres i kap.7 som omhandler valg av strategier for å styrke Tynset som regionsenter. For Tynset handler det om å gjøre flere ting på en gang, samtidig som det finnes en visjon og helhet som har en overbyggende rolle. Økt attraktivitet for Tynset som regionsenter, handler også om å skape forutsigbarhet for næringsliv og innbyggere, og ha tydelige rammebetingelser for de mål som settes for utviklingen.

Det nevnes konkret i rapporten utfordringer som knytter seg til følgende satsingsområder i utviklingsammenheng:

- Skape enighet om en visjon for utviklingen av Tynset som regionsenter.
- Utvikling av komplementære muligheter for å styrke senterstrukturen i regionen.
- Utvikle en god profilering av og gode samarbeidsrelasjoner mellom hovedsentrene Tynset og Røros.
- Bedre kommunikasjonsmulighetene, spesielt nordover.
- Tilrettelegge for bedre utnyttelse av trafikken på Rv3 og Rv30.
- Arbeide med gode parkerings- og tilgjengelighetsløsninger i sentrumsområdet.
- Utvikle torgområdet og attraktive møteplasser med et lokalt særpreg.
- Utvikle festivaltanken med lokale kvaliteter, særpreg og mange aktører som utgangspunkt.

- Foreta lokaliseringsvalg ved nyetableringer som bidrar til å gi sentrum en mer urban karakter.
- Søke etter nyetableringer med et stort omlandspotensiale
- Nisjesatsing med synergieffekt.

Det framkom også viktigheten av å ha et best mulig samspill med de andre kommunesentrene i regionen. Det er i et nasjonalt perspektiv nødvendig å ha en komplementær tilnærming, og se på mulighetene for satsing både lokalt og regionalt. Til sammen er det regionen som har best forutsetninger for å få fram et betydelig «sluttprodukt» ved godt samspill som markedsfører Østerdalen på en helhetlig måte.

Utfordring:

Gjennom gode samarbeidsrelasjoner skape enighet om en regional visjon for hvordan Tynset og fjellregionen skal utvikle seg på en helhetlig måte. Viktige fokusområder skal være bedre infrastruktur i regionen, kvalitativ utvikling av Tynset sentrum, lokalt særpreg og utvikling av attraksjoner i et nasjonalt og regionalt perspektiv.

Reiseliv- og fritidsboliger

Tynset kommune har en egen reiselivsstrategi som beskriver hovedmålsettinger i tråd med Strategisk Næringsplan. Tynset skal fremstå som et attraktivt reisemål i samarbeid med andre kommuner i Fjellregionen.

Viktige delmål innen reiselivsnæringa er mer konkret; øke antall gjestedøgn, både blant hytteeiere og andre tilreisende (turister og forretningsfolk), Tynset skal fremstå som attraktivt for eiere av hytter/fritidseiendommer, Tynset som handelssentrum skal understøtte markedsføringen av Tynset som attraktivt reisemål.

For å nå målsettingene pekes det på tre prioriterte områder:

- Infrastruktur
- Styrke samarbeid og nettverk
- Videreutvikle Savalen som reiselivsdestinasjon
- Utvikling av Vollan til et nasjonalparksenter og nav for reiselivsvirksomhet, rettet mot nasjonalpark(er) og LVO i kommunen
- Markedsføring og informasjon
- Arrangementer

Fritidsboliger i kommunen representerer for øvrig en viktig næring i kommunen. I tillegg til en årlig vekst i antall fritidsboliger, er tendensen at hyttefolk investerer stadig mer penger i fritidsboligen. Dette gir økt inntektsnivå for hyttenæringene som bygg og anlegg, varehandel og reiselivsnæring. I tillegg til at fritidsboliger representerer en ressurs, er det også viktige oppgaver innen miljø, landskap og infrastruktur. Det kommunale tilbudet for beredskap, helse- og sosialtjenester må også tilpasses et betydelig antall fritidsboliger.

I Tynset er det 63 fritidsboliger pr. 100 bolig. I absolutte tall gir dette 1803 fritidsboliger i 2010, noe som representerte 7 % vekst i den siste tiårsperioden.

Utfordring:

Gjennomføre en helhetlig og regional satsing innenfor reiseliv, herunder fokus på handel, lokal mat, kultur- og naturopplevelser, bedre overnattingssteder og prioritering av kvalitative arrangementer.

5. TYNSET KOMMUNE SOM ORGANISASJON

5.1 Regionalt samarbeid

Tynset kommune er medlem i Regionrådet for Fjellregionen.

Regionrådet for Fjellregionen er en viktig interkommunal møteplass, der politisk ledelse i alle kommunene i regionen kommer sammen og møtes jevnlig. Dette har vært medvirkende årsak til at regionen har kommet opp med mange gode interkommunale samarbeidsløsninger de siste årene. Det er også en viktig møteplass der viktige utviklingsoppgaver tas tak i. Hovedprioriteringene til Regionrådet er:

- Næringsutvikling
- Rekruttering
- Kompetanseutvikling
- Infrastruktur

Det er satt i gang regionale tiltak under flere av disse områdene. Det jobbes med næringsutvikling gjennom det store Interreg-prosjektet "Hjertet i Skandinavia", satsing på småfenæringen gjennom midlene som tidligere gikk til Bioforsk Sæther og det er arbeidet for å tilrettelegge for en felles førstelinjetjeneste for næringsutvikling i regionen. Dette for å nevne noe.

Infrastruktur er det aller viktigste satsningsområdet til Regionrådet, der svært mye tid og ressurser går med til å drive lobbyvirksomhet først og fremst for RV3 og Rørosbanen, men også for Røros flyplass og en mulig framtidig høyhastighetsbane gjennom Østerdalen.

I tillegg til dette deltar Tynset kommune gjennom Regionrådet for Fjellregionen i følgende forum:

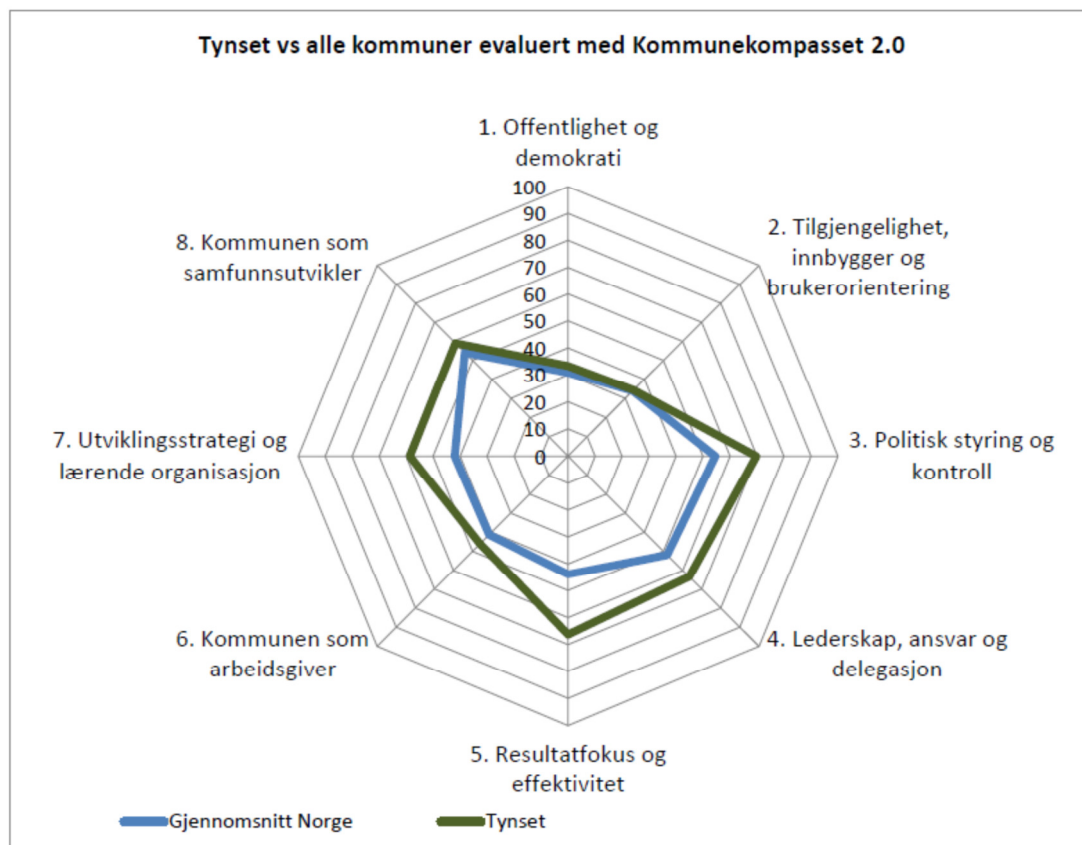
- Partnerskap for reiseliv i Hedmark.
- Regionalt partnerskap (Hedmark fylkeskommune, fylkesmannen i Hedmark, Høgskolen i Hedmark, Innovasjon Norge, Statens Vegvesen, regionrådene m. fl.)
- Det store Fjellregionsamarbeidet (samarbeid om fjellpolitikk mellom fjellregionene i Hedmark, Oppland, Sogn og Fjordane, Telemark og Buskerud).
- Euromontana (internasjonalt fjellregionsamarbeid).

5.2 Forvaltningspraksis

Fra «Kommunekompasset – Evaluering av forvaltningspraksisen i Tynset kommune» (KS-K Rapport 5-2015), kan man lese om hvordan kommunen vurderes som organisasjon i forhold til ulike tema. Kommunen har hatt en betydelig utvikling på de fleste områder siden 2012. Resultatet gir slik sett et bilde av at man over de siste årene har jobbet systematisk med utviklingen av den kommunale forvaltningspraksisen i Tynset kommune.

Resultatene i Tynset er jamt over veldig gode. Tynset kommune skårer nå niende høyest i Norge av de 46 norske kommunene som har benyttet Kommunekompasset siden 2010, og høyest blant kommuner i gruppa 5.000 – 10.000 innbyggere.

Spindeldiagrammet viser nærmere hvilke utfordringer Tynset kommune fortsatt kan jobbe med som organisasjon.

Figur 15. Spindeldiagram med fokusområder som sammenligner Tynset med andre kommuner i landet i 2015.

Som vi ser av diagrammet skårer Tynset godt over landsgjennomsnittet på samtlige områder. Størst er det positive avviket på område 3 *Politisk styring og kontroll*, område 5 *Resultatfokus og effektivitet* og område 7 *Utviklingsstrategi og lærende organisasjon*.

Ved å sammenligne seg med landsgjennomsnittet har kommunen et forbedringspotensial, først og fremst, innenfor områdene:

Tilgjengelighet, innbygger og brukerorientering

Dette fokusområdet tar for seg kommunens kontakt med innbyggerne i et *tjeneste- og serviceperspektiv*.

Det som framheves som svakheter er:

- Har ikke en egen servicepolicy/Strategi for brukerorientering.
- Vurderer ikke nettsidene jevnlig ut i fra et bruker-/ innbyggerperspektiv.
- Opplærer ikke systematisk de ansatte i møte med brukerne/ serviceholdninger.
- Måler ikke systematisk opplevelse av tilgjengelighet og service.
- Legger ikke til rette (elektronisk) for sammenligninger av resultatene fra brukerundersøkelsene mellom enhetene i kommunen.
- Kommunen har ikke et helhetlig system for å innhente synspunkter og håndtere klager/ tilbakemeldinger (ut over FiksGataMi).
- Premierer ikke eksplisitt virksomheter/avdelinger eller enkeltpersoner som lykkes i god brukerbehandling/service.
- Bruker ikke serviceerklæringer som verktøy for servicefokus i hele organisasjonen.

Utfordring:

Videreutvikle kommunens nettsider med sikte på fullført saksbehandling på alle områder gjennom e-Service.

Sette service som egen dagsorden for alle virksomheter/avdelinger.

Tydeliggjøre og ta i bruk service som kriterium i lønnspolitiske retningslinjer.

Bli enda bedre til å sammenligne brukerundersøkelser på tvers av *enheter* for å lære i alle sektorer.

Bli enda flinkere til å sammenligne brukerundersøkelser på tvers av *sektorer* i et læringsperspektiv.

Ta i bruk alternative tilbydere til de kommunale tjenestene (der hvor det kan ligge til rette for det).

Offentlighet og demokrati

Fokusområdet tar for seg kommunens kontakt sett i et demokratisk perspektiv. Forhold som omtales er hvordan innbyggere informeres om pågående- og vedtatte planer, hvordan det fremmes innbyggerdialog og deltagelse og hvordan det arbeides med etiske problemstillinger.

Undersøkelsen gir kategorisering av styrker, utfordringer og svakheter. Da dette er et utfordringsdokument gjengis de svakhetene som fremheves i rapporten:

- Har ikke en egen strategi for utvikling av lokaldemokratiet.
- Har ikke en informasjons-/ kommunikasjonsstrategi.
- Lager ikke sammendrag/ kortversjoner av politiske saker.
- Har ikke elektronisk forslagskasse fra innbyggerne til politikere.
- Kommuniserer ikke kommunens resultater systematisk ut til innbyggerne.
- Sammenstiller ikke, sammenligner ikke og presenterer ikke *resultatene* systematisk for innbyggerne.
- Bruker ikke resultatene som fremkommer til systematisk dialog med innbyggerne for å skape engasjement.
- Ingen etablerte *eksterne* kanaler for tips om etiske betenkelige forhold.
- Har ikke en helhetlig elektronisk kommunikasjonsplattform med innbyggerne.

Utfordring:

Bli bedre på mer helhetlig og systematisk bruk av sosiale medier (Facebook/Twitter/ Instagram, etc).

Overfører ikke kommunestyremøter/ politiske møter på nett.

Bli bedre på å markedsføre politiske møter overfor innbyggerne.

Tilgjengeliggjøre resultatet fra forvaltningsrevisjonen på en bedre måte.

Utvikle innbyggerdialogen videre for å involvere innbyggerne i beslutningsprosesser.

Utvikle flere arenaer hvor innbyggerne kan komme i kontakt med politikerne.

Forankre og gjøre kjent de etiske retningslinjene

Oppdatere/videreutvikle kontaktinformasjon til politikerne på nettsiden slik at den blir lettere tilgjengelig.

Kommunen som samfunnsutvikler

Dette fokusområdet tar for seg kommunens arbeid som en samfunnsaktør gjennom systematisk samfunnsutviklingsarbeid.

Da dette er et utfordringsdokument gjengis de svakhetene som fremheves i rapporten:

- Kommunen har ikke en helhetlig strategi for hvordan man samhandler med frivillige lag og organisasjoner for å utvikle lokalsamfunnet
- Det gjennomføres ikke systematiske næringslivsundersøkelser for å identifisere hva næringslivet ønsker og forventer
- Har ikke Kulturråd
- Deler ikke ut kulturpriser og kulturstipend årlig
- Arbeider ikke sammen med andre aktører i lokalsamfunnet for systematisk omdømmebygging
- Ikke etablert noen faste møtearenaer for de som er engasjert i utvikling av lokalsamfunnet
- Bidrar ikke i særlig grad med kompetansehevende tiltak overfor næringslivet
- Har ikke et internasjonalt perspektiv på kommunens drift.

Utfordring:

Holde fokus på kommuneplanen etter at den er vedtatt.

I enda større grad gi støtte til personer og organisasjoner som aktivt bidrar til utviklingen av lokalmiljøet.

Utvikle samarbeidet mellom egen virksomhet og næringslivet.

Vurdere om man i større grad skal samarbeide med næringslivet og lokale aktører for å bygge omdømme.

6. FRAMTIDSFOKUS OG MULIGHETER

6.1 Ulike sammenhenger

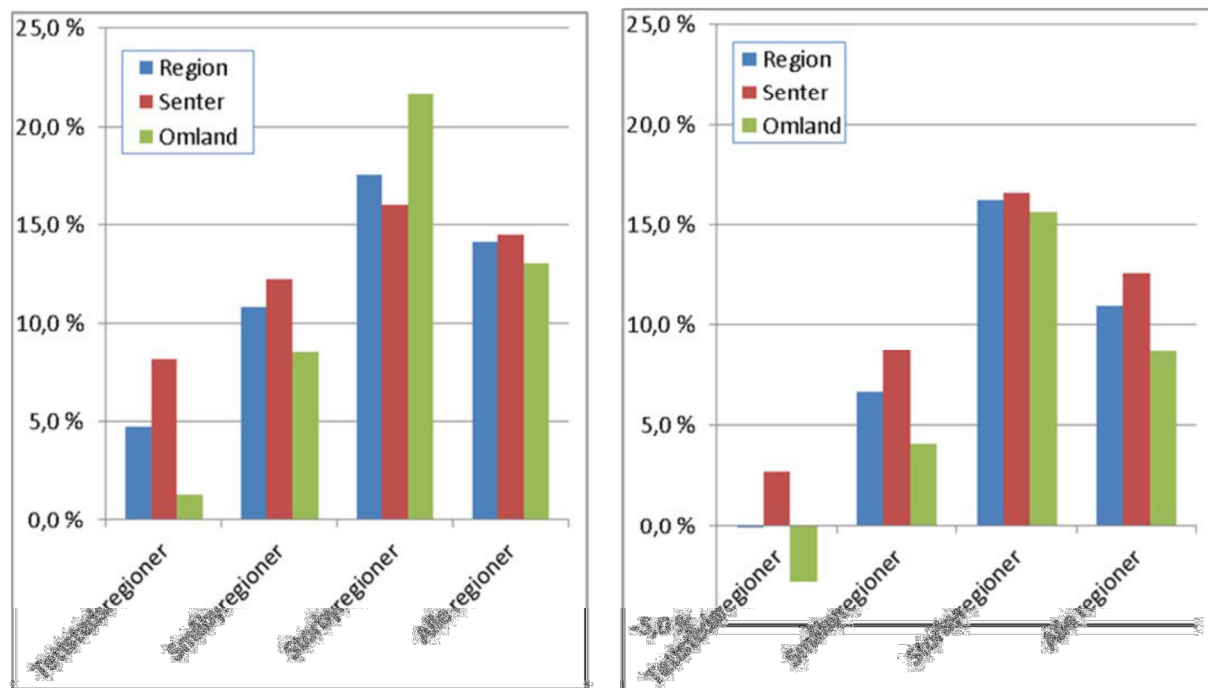
Vekst i by/tettsteder og omland

Figuren nedenfor viser nasjonale tall for utviklingen i arbeidsplasser (sysselsatte etter arbeidsstedskommune) og befolkning siste 10 år for ulike regiontyper og for senterkommuner i forhold til omlandskommuner. Regiontypene er kategorisert ved følgende inndeling:

- Storbyregioner er økonomiske regioner hvor største tettsted har mer enn 50.000 innbyggere. Vi har videre valgt å regne hele Akershus, dvs. regionene Lillestrøm, Jessheim/Eidsvoll, Follo og Asker/Bærum, som omlandskommuner til Oslo siden de vurderes å være minst like mye påvirket av samspillet med Oslo som eget regionsenter.
- Småbyregioner er økonomiske regioner hvor største tettsted har flere enn 5.000 innbyggere, men færre enn 50.000.
- Tettstedsregioner er økonomiske regioner hvor største tettsted har færre enn 5.000 innbyggere.

Befolkningsveksten tiltar med regionsenterets størrelse, dvs. at den er høyest for storbyregioner etterfulgt av småbyregioner og svakest i tettstedsregionene. Ikke overraskende er den også sterkere i senterkommunen enn i omlandskommunene for alle tre regiontyper.

Figur 4: Prosentvis endring i arbeidsplasser (venstre) og befolkning (høyre) siste 10 år, nasjonalt.

Kilde: SSB og bearbeidet av Østlandsforskning.

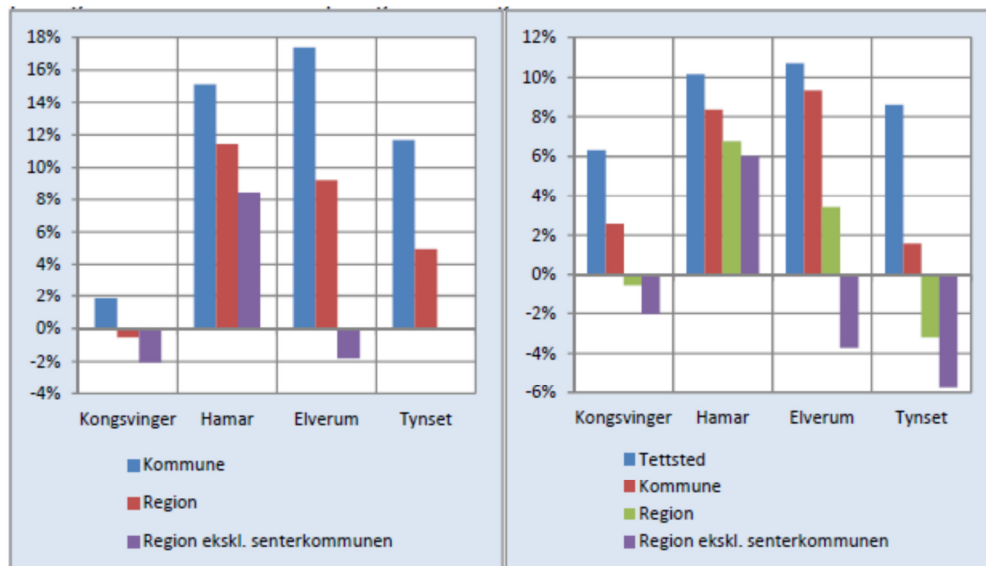
Veksten i antall arbeidsplasser øker også med regionsenterets størrelse, og er for småbyregionene og tettstedsregionene sterkere i senterkommunen enn i omlandskommunene. I storbyregionene er det slik at omlandskommunene har hatt høyere relativ arbeidsplassvekst enn senterkommunene. Dette henger i noen grad sammen med at Akershus, som her er regnet som omland til Oslo, hadde betydelig sterkere arbeidsplassvekst enn Oslo i siste 10 års-perioden, men også i de fleste andre storbyregionene var relativ arbeidsplassvekst sterkere i omlandskommunene enn i senterkommunene.

Tallene indikerer at folk sentraliserer seg mer enn arbeidsplassene - både mellom regioner og fra omland til senter innenfor kategoriene. Tallene kan også gi en indikasjon på at: jo større senter - jo mer spres arbeidsplassveksten til omlandskommunene. Hvordan er så bildet i Fjellregionen? Det største tettstedet i Fjellregionen er på under 5 000 innbyggere og er dermed en tettstedsregion. I følge de gjennomgåtte nasjonale trendene skal en dermed ikke forvente befolkningsvekst i omlandet til fjellregionsentrene (Tynset og Røros) eller til regionen samlet de siste 10 årene. Figurene nedenfor viser arbeidsplass- og befolkningsveksten i planregionene² i Hedmark, hvor vi har splittet opp utviklingen i senterkommunen i regionen, regionen samlet og i omlandet til senterkommunen (dvs. regionen eksklusiv senterkommunen). I befolkningsfiguren har vi også tatt med veksten i tettstedet i regionsenterkommunen. Arbeidsplassutviklingen er ikke mulig å skille ut på et såpass detaljert nivå.

Kongsvinger-, Hamar- og Elverumregionen er småbyregioner i henhold til oppdelingen over. I følge de nasjonale trendene bør en dermed forvente at disse regionene har kraftigere befolknings- og sysselsettingsvekst enn tettstedsregionen Tynset. Dette er da også tilfelle for Elverum- og Hamarregionen. Sammenlignet med Kongsvingerregionen er arbeidsplassutviklingen bedre både på kommune og regionnivå i Tynsetregionen. Befolkningsveksten i Tynset tettsted er sterkere enn i Kongsvinger og litt svakere enn i Hamar og Elverum. På kommunenivå er det lite forskjell i befolkningsveksten mellom Kongsvinger og Tynset, og begge kommuner har en betydelig svakere vekst enn Hamar og Elverum. Hamarregionen skiller seg for øvrig ut fra de øvrige regionene med god sysselsettings- og arbeidsplassvekst i både senterkommunen og i omlandskommunene. Dette skyldes at Hamarregionen er en funksjonell bo- og arbeidsregion med korte reiseavstander mellom kommunesentrene. Geografien taler i mot at Tynsetregionen kan oppnå samme utvikling, samtidig

som regionsenteret i seg selv ikke er av en slik størrelse at det har en drivkraft for omlandskommunene.

Figur 5: Prosentvis endring i arbeidsplasser (venstre) og befolkningsmengde (høyre) siste 10 år i planregioner i Hedmark. Fordelt på regionsenter og omland.

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

Østlandsforskning konkluderte i sin rapport med at arbeidsplassveksten i Tynset kommune i liten grad har kommet omlandskommunene til gode gjennom økt befolkning. Den kan se ut til å ha hatt størst betydning for befolkningsutviklingen i tettstedet i Tynset. Kausaliteten kan også gå andre vegen, jfr. delkapittel 1.2, så økt befolkning i tettstedet kan ha gitt vekst i antall arbeidsplasser i kommunen, men har ikke bidratt til arbeidsplassvekst i omlandskommunene.

Sysselsetting og befolkningsvekst

Det er nær sammenheng mellom jobbskaping og befolkningsvekst, men hva kommer først. Tradisjonelt har regional- og distriktpolitikken i stor grad dreid seg om næringspolitikk og mye av næringspolitikken om å skape attraktivitet for eksisterende og nye foretak/bedrifter. Tanken er at økt bedriftsetablering og vekst i antall arbeidsplasser gir økt folketall. Gjennom de siste tiåra har det imidlertid skjedd grunnleggende endringer i viktige regionaløkonomiske sammenhenger som utfordrer slike strategier:

- Vi har hatt en langvarig overgang fra primærnæringer og industri til tjenestesektoren, som i Norge i dag sysselsetter hele 85 prosent. En stor del av dette er personrettede tjenester som vi yter hverandre der vi bor. Disse arbeidsplassene flytter i stor grad etter folk. Vi snakker da ikke bare om frisøren på hjørnet men om et bredt spekter av arbeidsplasser som skole, helse, omsorg, varehandel, bygg og anlegg, kultur, fritid og restauranter.
- Samtidig som lokale ringvirkninger av tradisjonell industri- og bedriftsetablering har avtatt, både grunnet færre ansatte og mindre lokale innkjøp (varer er blitt globale og tjenestene ordnes i økende grad fra sentrale hovedkontor), har tilflytternes ringvirkninger økt ved at de drar med seg stadig flere behov og etterspørsel og kjøpekraft. Vi har også fått økte statlige overføringer til kommunene.
- Humankapitalen har i mange voksende næringer overtatt som viktigste innsatsfaktor. Det forventes knapphet på arbeidskraft fremover på grunn av eldrebølgen. Vi vet også at

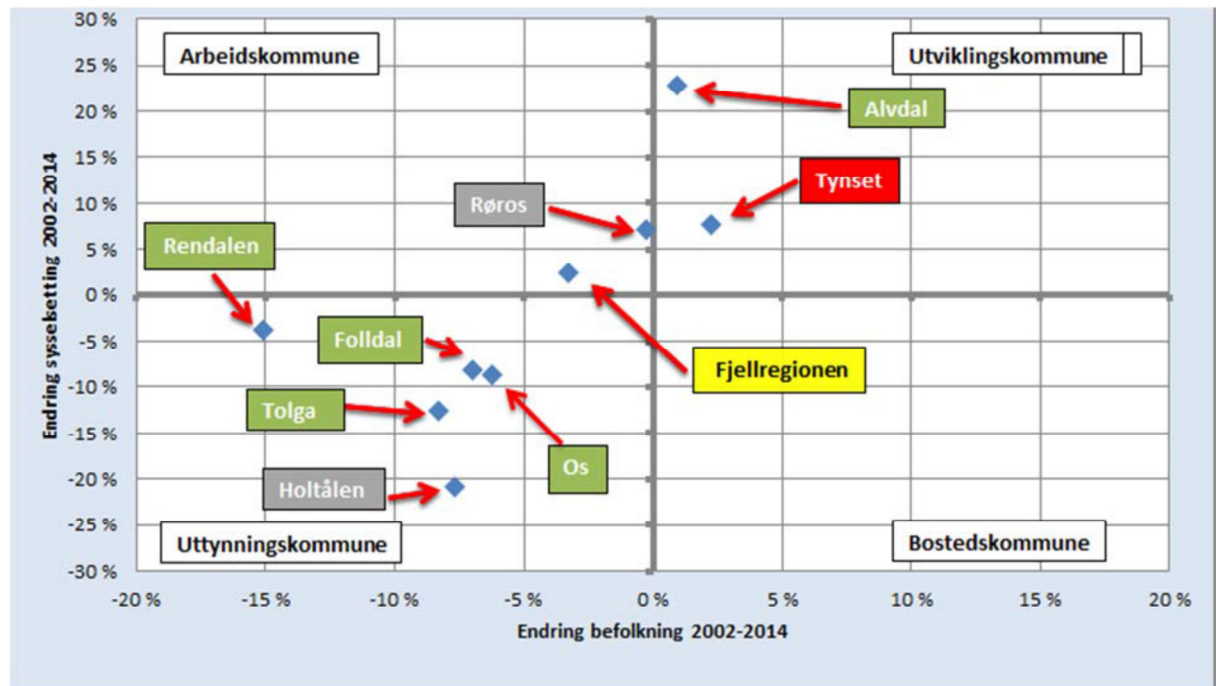
etterspørselen etter kompetent arbeidskraft vil øke. Rekrutteringsmuligheter vil derfor kunne bli en langt viktigere lokaliseringfaktor for næringslivet.

Disse forholdene medfører at bosetting er blitt minst like viktig for å få til næringsutvikling som motsatt i en region. I hvert fall vil ikke tradisjonell næringspolitikk lenger kunne virke alene uten tiltak for å skape bolyst, det vi si gjøre det attraktivt å bo.

I Figur 2 er kommunene i Fjellregionen plottet. Tynset og Alvdal er de eneste utviklingskommunene, dvs. vekst i både arbeidsplasser og befolkning. Røros har omtrent lik sysselsettingsvekst som Tynset, men folketallet har vært stabilt. De øvrige kommunene i Fjellregionen har befolknings- og arbeidsplassnedgang, dvs. er uttynningskommuner.

Rendalen skiller seg spesielt ut med betydelig større nedgang i befolkningen enn i arbeidsplasser. Kommunene i sum, dvs. Fjellregionen klassifiseres, kanskje overraskende, som en arbeidsregion. Samlet sett har det altså vært en vekst i arbeidsplassene i Fjellregionen i 14 års perioden, samtidig som folketallet har gått ned.

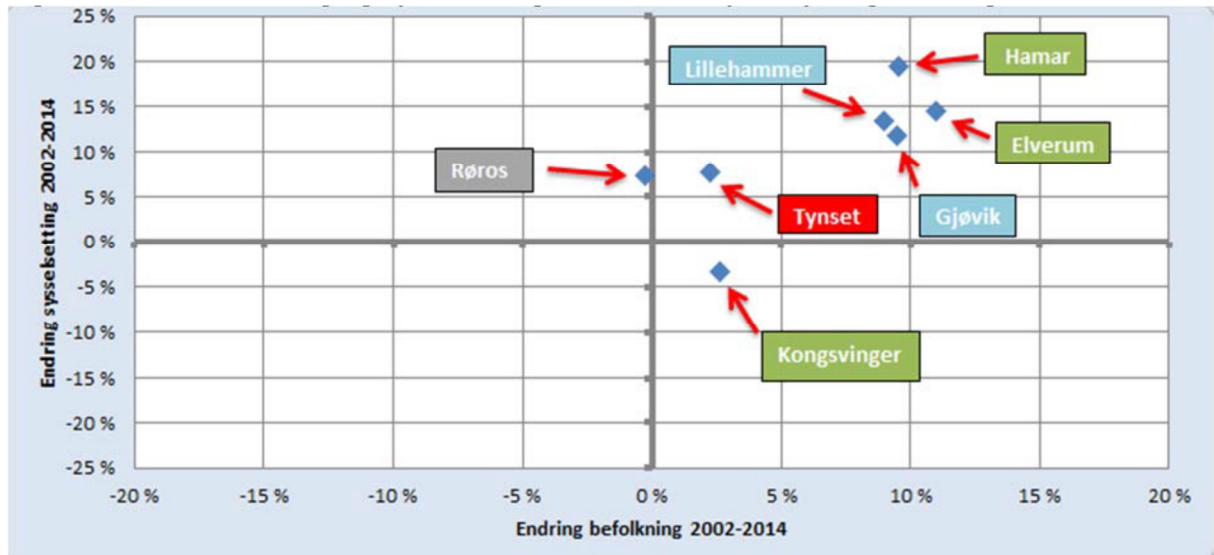
Figur 2: Vekst i befolkning og sysselsetting 2002-2014 på kommunenivå i Fjellregionen.

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

Det generelle bildet i Innlandet er, som i store deler av resten av landet, økt urbanisering. Dvs. at tettstedene vokser og spredtbygde strøk minker i folketall, samtidig som de større tettstedene vokser mer enn de mindre tettstedene. Tilsvarende bilde gjelder naturlig nok også for antall arbeidsplasser. Sånn sett er ikke utviklingen i figuren over for de ulike kommunene i prosjektområdet overraskende. For Tynsets del er det derfor vel så interessant å sammenligne utviklingen med øvrige bykommuner i Innlandet. Figuren under viser at Tynset har svakere arbeidsplass- og befolkningsutvikling enn fleste større bykommunene i Hedmark og oppland. Unntaket er Kongsvinger med samme befolkningsvekst, men nedgang i antall arbeidsplasser.

Figur 3: Vekst i befolkning og sysselsetting 2002-2014, Byer i Fjellregionen, og innlandet.

Kilde: SSB og bearbejdet av Østlandsforskning.

Regional framsyn 2010

Det ble i «Regional framsyn i Hedmark» gjennomført en spørreundersøkelse til bedrifter, lokale organisasjoner og kommuner (både politikere og administrative ledere). Målet med undersøkelsen var å få et bredest mulig bilde av hvordan næringsliv, organisasjonsliv og kommunene vurderer framtidige utfordringer og muligheter for regionen sin.

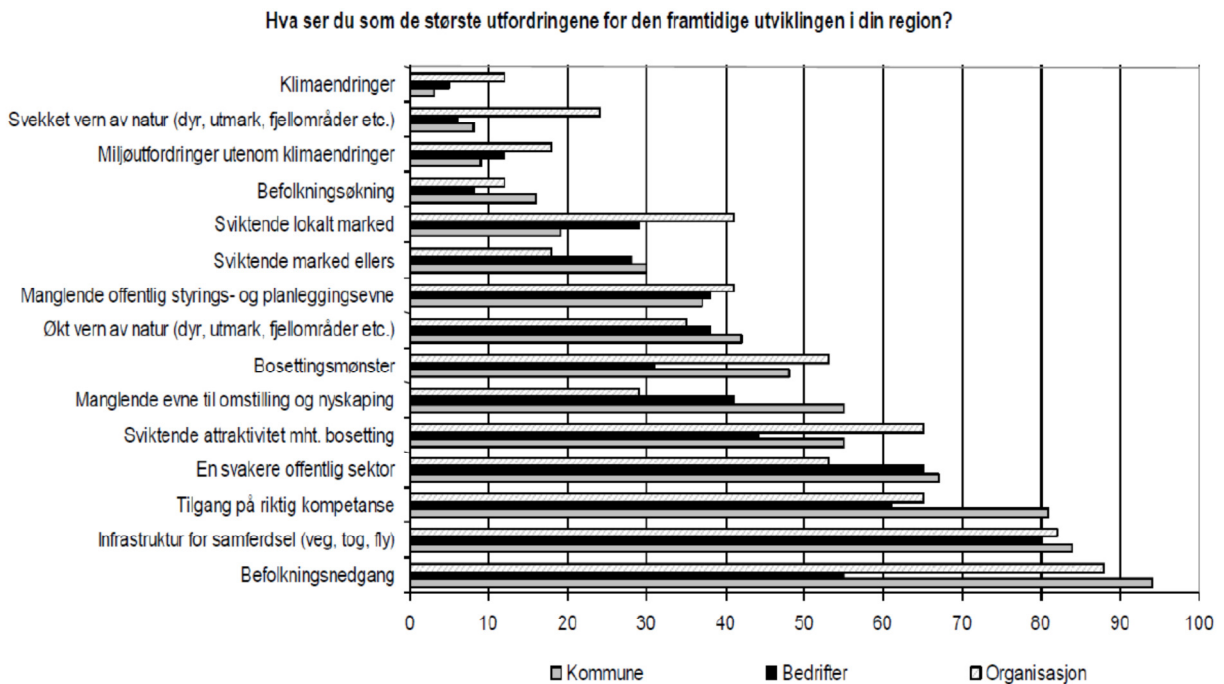
Spørsmålene som ble stilt tok opp følgende forhold:

- Hva er de største utfordringene for den framtidige utviklingen i regionen?
- Hva må til for å løse utfordringene?
- Har folk et optimistisk eller pessimistisk bilde av framtida i regionen?
- Hvilke bransjer blir viktigere for sysselsetting og verdiskaping framover mot 2040?

Svarprosenten var for:

Kategori	Svarprosent
Kommune (politikere og administrative ledere)	74 % (antall 64 stk.)
Bedrifter	34 % (85 stk)
Lokale organisasjoner	22 % (17 stk)

Som samlefiguren nedenfor viser, vurderer flest respondenter fra kommunene og organisasjonene disse utfordringene som størst for den framtidige utviklingen i regionen:

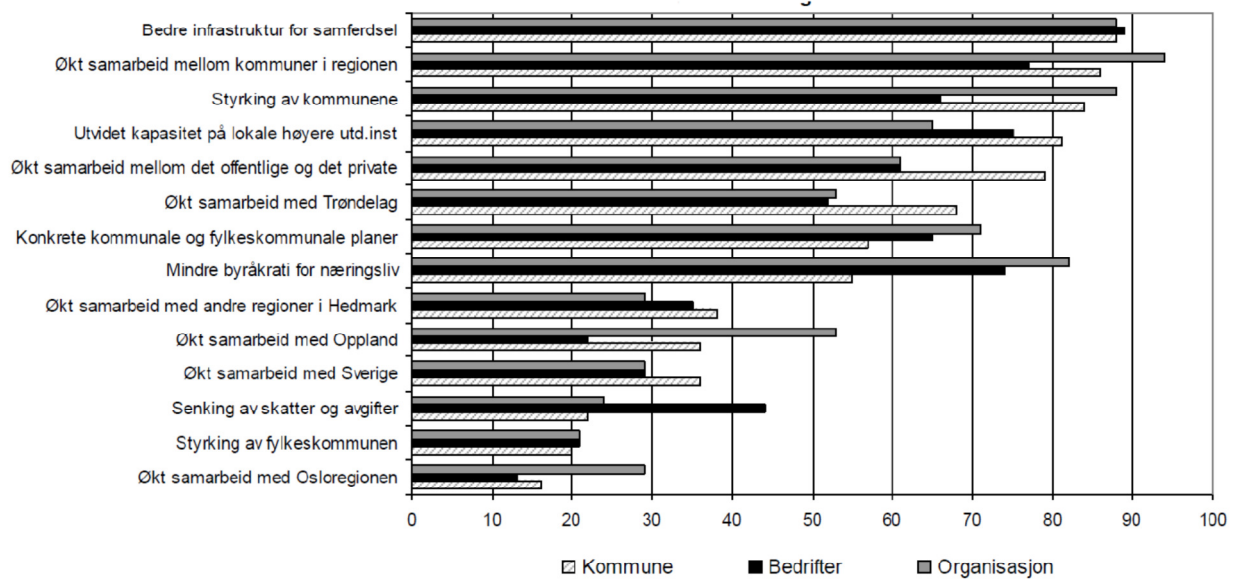

De utfordringene som ble vurdert høyest var

- a) Befolkningsnedgang,
- b) Infrastruktur for samferdsel,
- c) Tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse
- d) Svakere offentlig sektor,
- e) Sviktende og manglende evne til omstilling.

Spørreundersøkelsen bekrefter de utfordringene som Tynset-samfunnet har pekt på gjennom beskrivelse av dagens status og foreliggende rapportgrunnlag.

I Regional plattform – Fjellregionen (ØF-rapport nr.09/2010) har det også blitt satt fokus på hva som må til for å løse utfordringer i Fjellregionen.

Figur 16. Rangering av løsninger. Prosentandel som oppgir "viktig". Kilde. ØF-rapport nr.09/2010.

Rangeringen i samlefiguren viser at følgende politikkområder er spesielt viktig å følge opp:

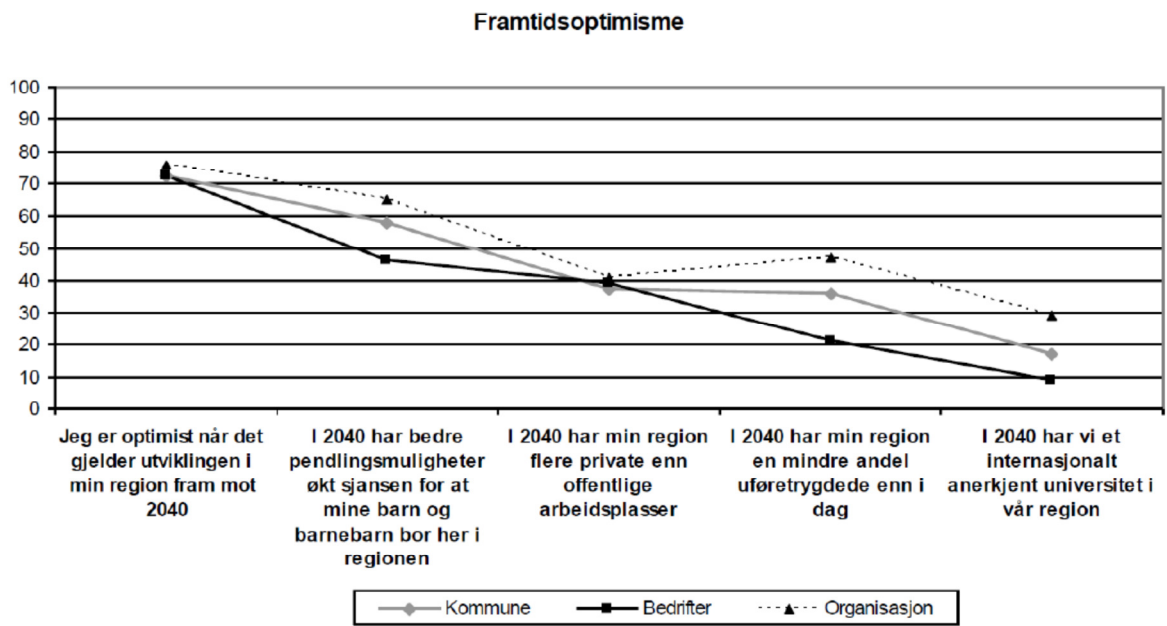
- Bedre infrastruktur for samferdsel.
- Økt samarbeid mellom kommuner i regionen.
- Styrking av kommunene.
- Utvidet kapasitet på lokale høyere utdanningsinstitusjoner.
- Konkrete kommunale og fylkeskommunale planer.

Det er også verdt å merke seg at mange av punktene omhandler økt samarbeid på alle nivå, mellom kommuner, mellom offentlige- og private, med Trøndelag- og Oppland fylke, og med Sverige.

6.3 Regional plattform 2010

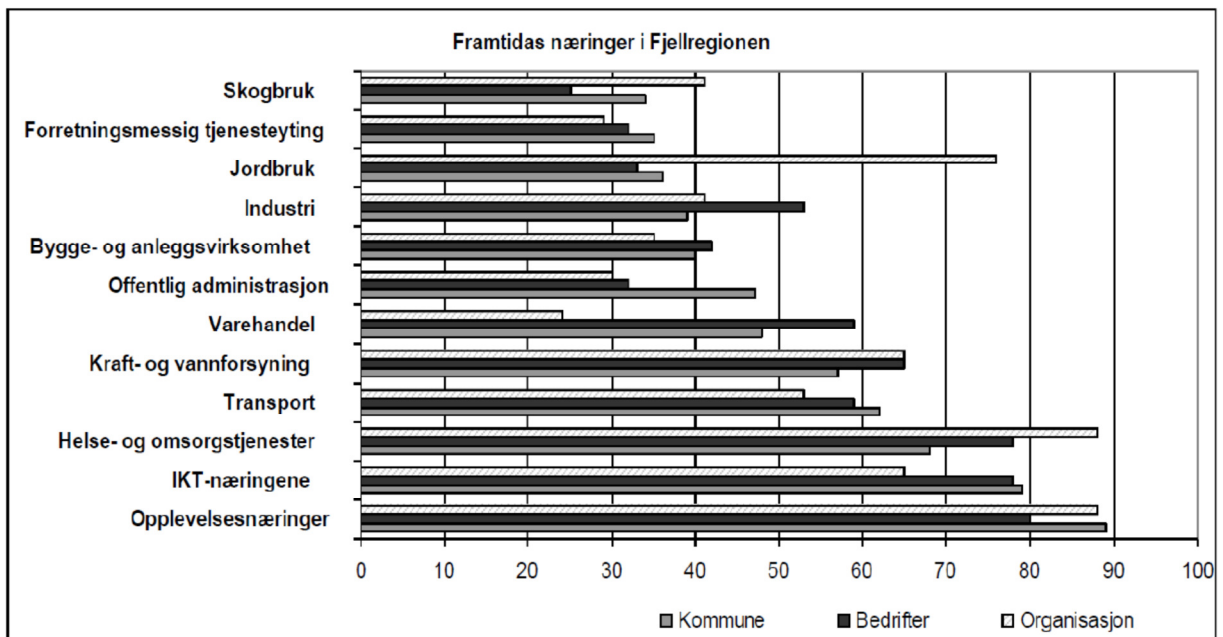
I Regional plattform – Fjellregionen (ØF-rapport nr.09/2010) har det også blitt satt fokus på hva som må til for å løse utfordringer i Fjellregionen.

Framtidsoptimismen fram mot 2040 synes å være god i fjellregionen. Figurene som er utarbeidet viser hvordan respondentene har besvart i forhold til ulike spørsmål:

Figur 17. Framtidsoptimisme - Fjellregionen. Kilde ØF-notat nr.03/2011.

5.3 Framtidas næringer i Fjellregionen

Figur 18. Oversikt over bransjer som vurderes som viktige i Fjellregionen i 2040. Prosentandel som viser "mye viktigere" og "viktigere". Kilde. ØF-rapport nr.09/2010.

Ved å se nærmere på framtidige næringer mot 2040, er det opplevelsesnæringer som forventes å ha størst potensial. I tillegg fremheves IKT-næring og omsorgstjenester som viktige.

Ved å se nærmere på NIBR-rapporten som omtaler handels- og senterutvikling, forventes det handelsmessige omfanget å øke i kommunen. Dette representerer på mange måter muligheter i

framtida, selv om det i mange sammenhenger synes å være et overtilbud innenfor handel. Samtidig er det viktig å tilrettelegge for nye næringsetableringer, selv om dette i noen sammenhenger kan være miljømessig utfordrende i forhold til nasjonale målsettinger.

6.4 Politiske satsningsområder

Kommunestyret vedtok 27.01.15 ny Kommuneplan, Samfunnsdel 2015-2027 for Tynset. Her vedtas visjonen «Tynset for alle!» samt verdiene inkludering, trygghet, optimisme og puls.

Kommuneplanens samfunnsdel er et overordnet strategisk styringsdokument som følges opp i kommunens øvrige planer og styringssystemer. Gjennom samfunnsdelen sier kommunestyret hvilke utviklingsretninger de vil arbeide etter. Kommuneplanens arealdel er kommunestyrets virkemiddel for å styre den langsiktige fysiske samfunnsutviklingen. Målsetting i samfunnsdelen er:

1. Mangfold i arbeidsplasser.
2. Bærekraft.
3. Det gode liv.

Det er angitt konkrete satsningsområder for å nå de ønskede målene og satsningsområdene skal vies særlig oppmerksomhet og ressurser i kommende planperiode. Satsningsområder for Tynset er:

1. Regionsenter.
2. Arbeidsplasser.
3. Kompetanse.
4. Folkehelse.
5. Kommunale tjenester.

6.5 Framtidas Fjellregion

Tynset kommune må gjøre vedtak om kommunestruktur innen 1. juli 2016. Høsten 2016 skal Fylkesmannen vurdere å anbefale framtidig kommunestruktur i Hedmark. Her er det forutsatt at det skal legges vekt på helheten i regionen og fylket og de vedtak som er gjort i kommunene. Fjellregionen har gjennom Regionrådet utarbeidet et omfattende faktagrunnlag, og det vil være naturlig at dette benyttes som grunnlag for videre utredninger.

Det kan se ut til at en ny kommune bestående av samtlige av dagens kommuner i Fjellregionen neppe er helt realistisk. Dette fordi det vil medføre en grensejustering mellom to fylker, det er to regionsentre og med avstandsproblematikk. I fylkesmannens krav til utredninger skal man før første juli i 2016 ha utredet og valgt mellom minimum to alternativer:

«0-alternativet»

En beskrivelse og utredning av 0-alternativet, dagens kommuneinndeling vil kreve langt mer enn å si at man fortsetter som i dag. Det må vurderes i forhold til å evaluere dagens interkommunale samarbeid og ikke minst vurdere hva man ytterligere må og kan bli pålagt å samarbeide om. Hver enkelt kommune må vurdere konsekvensen av eventuelt å kunne bli stående igjen alene. Det er ingen selvfølge at det blir enkelt å få til samarbeid med en eventuell ny større kommune som dannes blant annet fordi man ønsker færre interkommunale samarbeid. I den fasen man nå går inn i blir det helt sentralt å tydeliggjøre hva man vil. Det er stor forskjell på å gå inn i dette arbeidet med en holdning om at vi kan bli slått sammen, eller om vi aktivt vil bygge noe sammen.

«Nord-Østerdal-alternativet»

Dette alternativet faller naturlig ut fra en sterk felles kultur og samhörighet, samt omfattende og en lang rekke med både formelle og uformelle samarbeid pr i dag. Selv om dette eventuelt ville blitt en stor kommune rent geografisk og sikkert med behov og vurderinger knyttet mot grensejusteringer i enkeltkommuner, oppveier ikke dette den naturlige tilhörighetene og fellesskapet man har. Kommunestyret vedtok i sitt møte i august at de to alternativene utredninger gjennomføres i Fjellregionen, og at rådmannen så snart som mulig skal utarbeide forslag til framdriftsplan. Et flertall av kommunene i Fjellregionen har større tro på utvidet samarbeid mellom kommunene enn sammenslåing av kommuner. Det viser resultatet etter en spørreundersøkelse blant sju kommuner. Undersøkelsen ble gjort i regi av Regionrådet i vår. Rapporten basert på undersøkelsen kan lese i sin helhet på www.fjellregionen.no/file=7063.

De fleste av kommunene mener de har tilstrekkelig kapasitet til å løse dagens oppgaver, men det er flere områder hvor kommunene ønsker seg mer kapasitet. Blant disse områdene finner vi helse og omsorg, reguleringstannlege og logoped. Andre områder som kom fram her var skole og vedlikehold av bygninger.

Ledergruppene og politikerne vurderer det noe ulikt om hvorvidt disse oppgavene hadde blitt løst bedre i en sammenslåing med en eller flere nabokommuner. I Tynset og Røros er det et flertall for dette, mens det i Rendalen og Folldal er et sterkt negativt flertall. I de øvrige kommunene er dette delt. Både politikere og ledergruppa er jevnt over positive til at oppgavene vil kunne løses bedre med et utvidet samarbeid med en eller flere nabokommuner. Samtidig er det flere som påpeker at kommunene allerede har et samarbeid på flere områder, som fungerer godt.

De fleste i alle kommunene mener at de har tilstrekkelig kompetanse til å løse dagens oppgaver, selv om bildet er noe mer nyansert blant medlemmene i ledergruppene enn hos politikerne. Samtidig er det et flertall i alle kommunene som mener at tilgangen på kompetanse hadde vært bedre gjennom et samarbeid med en eller flere nabokommuner. Ledergruppe i Røros kommune var overveldende positive til at tilgangen på kompetansen blir bedre i en større kommune.

Nærhet og tilhörighet er blant de viktigste argumentene for de som er kritiske til kommunereformen. Kun Røros som har flertall blant både i ledelsen og blant kommunestyrepolitikere for å slå sammen kommunen med en eller flere nabokommuner.

Undersøkelsen viser en tendens som går igjen i flere kommuner, nemlig at flere i ledergruppa er positive til kommunesammenslåing enn politikerne. Eksempelvis i Os. I Folldal og Rendalen er det et stort flertall mot kommunesammenslåing både blant ledergruppe og politikere.

Vi ser videre at jo dårligere utsiktene for regionen ser ut, jo flere er det som ser på både samarbeid og sammenslåing som veien å gå for best mulig oppgaveløsning. Svarene tyder på at det i Fjellregionen er en oppfatning blant lederne og politikerne om at kommunene løser sine oppgaver på en god måte og i samarbeid med andre kommuner. Det kommer også fram at det er rom for ytterligere samarbeid mellom kommunene på flere områder. Det gjelder spesielt der hvor man kan hente stordriftsfordeler, større fagmiljø og spisskompetanse. Regjeringen planlegger å legge fram en samlet proposisjon til Stortinget om ny kommunestruktur våren 2017, og at nasjonale vedtak skal være fattet innen utgangen av året.